

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Katedra francouzského jazyka a literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Antisemitismus a antijudaismus ve Francii na přelomu
XIX. a XX. století v kontextu evropského myšlení

Antisemitism and antijudaism in France at the the turn of the 19th and
the 20th centuries in the context of European thinking

Martina Nesvadbová

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Jančík

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: B FJ-ZSV (7507R039, 7504R236)

2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Antisemitismus a antijudaismus ve Francii na přelomu XIX. a XX. století v kontextu evropského myšlení vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 19. 4. 2018

.....

podpis

Děkuji Mgr. Jiřímu Jančíkovi za vedení mé bakalářské práce, za rady, trpělivost a přátelský přístup během psaní bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat Židovskému muzeu v Praze za vstřícný přístup, cenné informace a materiály. Mé velké poděkování patří také mé rodině a přátelům, kteří mě podporovali nejen při psaní práce, ale i během celého studia.

ABSTRAKT

Předmětem této bakalářské práce je antisemitismus a antijudaismus ve Francii na přelomu 19. a 20. století. Práce shrnuje historický vývoj judaismu, zabývá se popisem židovské identity a vnímání Židů většinovou společností. Práce definuje pojmy antisemitismus a antijudaismus a rozebírá jejich proměny v průběhu dějin ve Francii a dalších evropských zemích. V práci jsou zmíněny nejzásadnější aféry, které měly významný společenský dopad a ovlivnily smýšlení společnosti vůči Židům. Důležitou částí práce je také přehled institucí a legislativního ukotvení boje proti antisemitismu v evropských zemích.

KLÍČOVÁ SLOVA

Antisemitismus, antijudaismus, světonázor, Francie, Židé, Alfred Dreyfus, myšlení, zákony.

ABSTRACT

The aim of this bachelor thesis is to describe antisemitism and antijudaism in France at turn of the 19th and 20th century. This work sums up historic development of judaism, describes Jew identity and the common view of jew community. This thesis defines terms antisemitism and antijudaism and describes their changes in history in France and other european countries. Text also depicts important affairs, which had significant social impact and affected the view of jewish people. Important part of this work is summary of institutions and legislative measures in fight against antisemitism in european countries.

KEYWORDS

Antisemitismus, antijudaism, worldview, France, Jews, Alfred Dreyfus, convivencia, laws.

Obsah

1	Úvod	8
2	Metodologie.....	11
3	Sebeidentifikace společnosti.....	12
3.1	Židovství	13
3.2	Judaismus.....	13
3.3	Počátky Judaismu	14
3.4	Židovská identita.....	15
3.5	Žid z pohledu většinové společnosti	17
4	Antisemitismus	21
4.1	Projevy antisemitismu v průběhu historie	23
4.2	Motivy antisemitismu	24
4.3	Historické proměny antisemitismu	25
4.3.1	Předkřesťanský antisemitismus	25
4.3.2	Náboženský antijudaismus	26
4.3.3	Muslimský antisemitismus	29
4.3.4	Rasový antisemitismus	29
4.3.5	Moderní antisemitismus	30
4.3.6	Antisionismus	31
4.3.7	Nový antisemitismus	32
4.3.8	Antisemitismus bez Židů	32
5	Antisemitismus ve Francii a v evropských zemích	33
5.1	Situace francouzských Židů do 19. století	33
5.2	Situace ve Francii na počátku 19. století	35
5.3	Antisemitismus na přelomu 19. - 20. století	35

5.3.1	Panamská aféra	36
5.3.2	Turpinova aféra.....	37
5.3.3	Dreyfusova aféra v období III. francouzské republiky.....	37
5.3.4	Rituální vražda v Xantenu	44
5.3.5	Rituální vražda v Polné	44
5.4	Situace francouzských Židů na počátku a v polovině 20. století.....	46
6	Instituce a legislativní ukotvení boje proti antisemitismu	48
6.1.1	Ústava Francie (La Constitution)	50
6.1.2	Trestní zákoník ve Francii (Code pénal)	51
6.1.3	Ústava ČR.....	51
6.1.4	Trestní zákoník ČR.....	52
7	Závěr.....	56
8	Resumé	58
9	Seznam použitých informačních zdrojů	60
10	Seznam obrázků.....	68

1 Úvod

O existenci pojmu židovství a s událostmi v dějinách s ním spojenými jsem se poprvé dověděla prostřednictvím předmětů základního vzdělání. Jednalo se o výklad rozmanitosti náboženství, a především pak o historický pohled a souvislosti s druhou světovou válkou a s událostmi, které ji doprovázely. Na základní škole i v rámci programu semináře v Židovském muzeu v Praze nám bylo umožněno osobní setkání s pamětníky holocaustu a mohli jsme se tak seznámit s jejich osobními prožitky. Tito pamětníci byli schopni o událostech holocaustu mluvit až po několika letech, ne-li po několika desítkách let. Úctyhodné na těchto lidech je, že se o svůj příběh chtěli podělit s veřejností v rámci různých projektů a besed na školách, a tak se neustále k těmto událostem vracet. Své hrůzné zážitky sdělovali k uctění památky těch, co neměli to štěstí a nepřežili, ale také proto, abychom na tyto události nezapomínali a nedopustili jejich opakování. Tematiku vyrovnávání se s událostmi druhé světové války zahrnul do svého programu také festival dokumentárních filmů o lidských právech Jeden svět (2018), který jsem za účelem rozšíření povědomí o daném tématu navštívila.

K prohloubení znalostí tématu holocaustu jsem v rámci vzdělávacího programu na základní či střední škole navštívila také několik míst spojených s genocidou Židů. Jednalo se o sběrný tábor Terezín a vyhlazovací tábor Osvětim a Birkenau. Tato místa ukazují opravdovost a syrovost holocaustu v celém jeho rozsahu. Také odhalují nelidské životní podmínky, v nichž lidé přežívali a umírali. Vyhlazovací a sběrné tábory představovaly organizovanou a zmechanizovanou likvidaci lidí, byrokratický systém, kde každý plní svůj úkol, ale nikdo nenese odpovědnost a kde se vytratilo jakékoliv lidství. Návštěva míst, která se stala osudným obrovskému počtu lidských životů, ve mě zanechala hluboký osobní prožitek.

Dalšími důvody mého zájmu o problematiku spojenou s nenávisť vůči Židům jsou některé literární produkce v průběhu studia literatury. Některá umělecká díla explicitně vypovídají o společenských problémech spojených s nenávisť Židů, jiná pouze okrajově zmiňují židovskou příslušnost pro dokreslení děje. Autoři ve své tvorbě naráží na stereotypní vyobrazení postavy Žida, středověké předsudky a klišé (Shakespeare - Kupec benátský,

Voltaire - Candide, bratři Mrštíkové- Maryša a jiné). I v dnešní době používáme nebo slýcháme jisté fráze ve spojitosti se Židy, avšak jejich původní význam je posunut či zcela vymizel.

Také jistá exotičnost a mohli bychom říci i nepřístupnost židovského náboženství ve mně vzbudila zájem. Avšak tato izolovanost se všemi charakteristikami jako je jazyk, náboženské zvyky, tradice a celková odlišnost náboženství se svým příslušníkům mnohdy stala také osudnou. Dalším důvodem mého zájmu je aktuální nestabilní situace v Evropě, kterou zapříčinila velká migrační vlna lidí především muslimského vyznání. K této situaci nyní musí celá Evropa zaujmout stanovisko a vypořádat se s ní.

Jako své výzkumné záměry jsem si stanovila zmapování a zdokumentování základních problematických pojmů, co představuje judaismus a židovská příslušnost a odkud judaismus čerpá svoji náboženskou tradici a zvyky. Dále také uvedu stereotypní zobrazení, jež židovskou entitu doprovází po mnoho let a která doposud nevymizela z populárních periodických publikací. V další části se budu snažit postihnout fenomén antisemitismu v jeho komplexnosti. V práci uvedu nejrozšířenější definici antisemitismu, kterou přijala většina evropských států a kterou využívají jednotlivé státní politiky a nadnárodní organizace v boji proti antisemitismu. K vymezení jevu se nutně vážou také projevy antisemitismu a jeho motivy, jež v průběhu dějin byly úzce svázány s rozšířeným křesťanstvím, jeho pojmáním světa a s jeho zákonitostmi. Ačkoli všichni známe události z poloviny 20. století, málo z nás si klade otázku, jaká atmosféra panovala v evropských zemích v souvislosti s přístupem k Židům v průběhu dějin a kde samotná nenávist vůči Židům vznikla. V následující části budu ilustrovat historické proměny antisemitismu, které zaznamenaly změnu motivů a projevů, avšak nepůsobily zcela izolovaně, neustále se navracely, akumulovaly či hledaly cestu, jak působit, ale přesto uniknout zákonům.

Stěžejní část poté bude zahrnovat nejznámější aféry z přelomu 19. a 20. století, které ve své době přitahovaly zájem a angažování veřejnosti, dokonce celých státních útvarů. Pro ilustraci nám bude sloužit především Francie, která je středem mého zájmu. Dále také budu uvádět příklad z Německa, které spolu s Francií vždy mělo významný vliv na Evropu

a evropské dějiny a také zde zahrnu Českou republiku, které se antisemitské nálady dotýkaly také. Budu se tak snažit o plošné zmapování antisemitských nálad, které propukly v tomto období i přes zákonem ustanovenou rovnoprávnost. Jednotlivé aféry si byly velmi podobné ve svém průběhu a důležitou roli v nich sehrály středověké pověry. Využití pověr se stalo snadným odůvodněním problémů ve společnosti, ale také snadným nástrojem ke zmobilizování a manipulaci veřejnosti za dosažením především politických cílů.

Nacistická genocida byla vrcholem nenávisti z předchozích staletí. Z doby této vyhrocené situace si Francie, celá Evropa a celý svět odnesly ponaučení, že bychom už nikdy neměli dopustit, aby se podobné události opakovaly. Po druhé světové válce to byla sjednocující myšlenka, jež dala vzniknout mnohým striktně proti-antisemitským zákonům, mezinárodním institucím, organizacím a sdružením. Jednotlivé země se snaží o nápravu svého pochybení v minulosti a zamezení nových rizik. Změna složení dnešní společnosti zapříčiněná migrací způsobuje, že některé nové zákony ustupují jedné skupině v rámci korektnosti, a naopak zapomínají, a dokonce se někdy bojí bránit druhou, z čehož v současné době vyplývají nové problémy. To se v současné Francii stává aktuálním problémem. Tyto události však dělají starosti i dalším evropským zemím jako například Německo, Švédsko, Belgie, Británie a Rakousko. Na nynější problémy však nelze aplikovat již nalezený a zavedený represivní způsob. Antisemitismus, který se v Evropě nyní rozvíjí, je jiného původu než ten, který zde panoval po dlouhá staletí. Pochází z jiného kulturního prostředí a má odlišný náboženský a politický základ. Řešení jistě nebude snadné a rychlé. Ale všichni se můžeme do řešení aktivně zapojit, ať už formou projevu svobody slova, svým volebním hlasem či jinou cestou.

2 Metodologie

Ve své práci čerpám především z literární produkce s danou tematikou a jako podpůrné zdroje využívám internetové stránky zabývající se židovstvím, judaismem, holocaustem, zákonnými úpravami a jinými doplňujícími články či dokumenty. Ke komplexnímu vhledu do problematiky judaismu, antijudaismu a antisemitismu jsem také využila možnost zúčastnit se výukového semináře pro pedagogy v Židovském muzeu v Praze.

Z hlediska terminologie je zapotřebí si ujasnit pojmání termínu Žid/žid. Z hlediska národnostní příslušnosti bychom psali velké písmeno „Ž“ Žid, z hlediska náboženského vyznání bychom pak psali malé písmeno „ž“ žid stejně jako křesťan či muslim (1). Někteří autoři se snaží o rozlišení národnostní či náboženské příslušnosti pomocí užití jednoho či druhého písmene, není však vždy zcela jednoduché toto rozlišení správně určit. Obě varianty jsou tak možné a správné, avšak já budu ve své práci používat výhradně označení s velkým písmenem pro obě varianty.

Dále z jazykového hlediska se v práci vyskytují další termíny a cizí slova, proto pro rozlišení a důraz budu cizí slova, slova vztahující se k judaismu, včetně názvů literárních děl, publicistických periodik zdůrazňovat kurzívním písmem. A pro názvy a termíny používané v českém jazyce pak budu používat nekurzívní písmo s užitím uvozovek. V práci také postupně v poznámce pod čarou uvádím terminologii vztahující se a osvětlující pojmy užitě v kontextu událostí.

3 Sebeidentifikace společnosti

Člověk je tvor společenský a odjakživa se sdružuje do různých uskupení zajišťující největší šanci na přežití. V dějinách postupně vznikaly rozmanité společnosti, které se vyvíjely poměrně odděleně, tvořily si vlastní tradice, zvyky a zákony. Začala se tak upevňovat sebeidentifikace „my“ a identifikace cizí skupiny jako „oni“, tyto skupiny se navzájem odlišovaly různými charakteristikami jako je vzhled, způsob oblékání, jazyk, náboženství, izolovanost a jiné. Skupiny na sebe začaly narážet z důvodu migrace za lepšími přírodními podmínkami, výměnného obchodu, bojových výpadů či v otrockém područí.

Dochází tak k prolínání a kontaktu rozličných kultur a jednotlivé strany „my“ a „oni“ se k této situaci musí postavit. V případě, že panuje rivalita mezi těmito kulturami, ta slabší či nově přichodí je nucena opustit území. Někdy jsou skupiny schopné žít vedle sebe zcela izolovaně. Je-li tento jev zapříčiněn menšinou, která si uvědomuje svoji odlišnost a nespolupracuje s většinou, jedná se o segregaci, je-li naopak menšina vydělena většinou mluvíme o separaci, avšak většina si vždy zachovává rozhodovací postavení. Další možností je pak přistoupení k jistým opatřením za účelem splynutí, a to procesem asimilace a integrace, kdy většina včleňuje menšinu, toto splynutí provází také osvojení si základních potřebných kulturních prvků hostitelské společnosti. Pokud však nedochází k plné asimilaci, ať už zapříčiněné jednou či druhou skupinou, může vznikat heterogenní společnost s minoritami imigrantů, které utvářejí vlastní uzavřené skupiny a žijí na okraji většinové společnosti.

Je logické, že co je neznámé a odlišné, vyvolává v lidech ostražitost, strach a nedůvěru. V případě vzniku krize ve společnosti se viník často hledá nejprve v řadách vyloučených sociálních skupin jako jsou vězni, cizinci, otroci, či postižení. Na tyto skupiny představující zdroj neznámého a tajemného je pak nasměrována frustrace a strach, následně se majoritní společnost spojí za účelem vyloučení těchto nepohodlných skupin. Takové členy či skupiny pak označujeme za obětního beránka, *bouc émissaire*, *souffre-douleur*, či *tête de turc*. Příkladem skupiny, které byla přisouzena právě role obětního beránka, jsou Židé. Svými tradicemi, jinakostí a vnímáním světa přitahovali pozornost a sami se izolovali za účelem

uchování si své jedinečné kultury. Mnohé události, které postihly společnost a které neměli lidé pod svou kontrolou, zapříčinily vznik mnoha pověr a zdrojů nenávisti, které byly nasměrovány právě proti Židům. Tyto pověry se šířily do širokého okolí a přispívaly k posilování představy o Židech ještě před samotným osobním setkáním.

3.1 Židovství

Židovství zahrnuje více aspektů života – jak náboženský prvek, tak i prvek kulturní a národnostní. Z náboženského hlediska patří judaismus mezi světová náboženství, která jedinečně poznamenala světové dějiny. Jedná se o náboženství, které své základní knihy *Starého zákona* sdílí společně s náboženstvím křesťanským a islámským, ačkoliv jsou tato náboženství ideologicky rozličná. Po dlouhá staletí Židé tvořili ojedinělý národ bez vlastního území a vlády, který si však uchovával pevné vazby na posvátné místo Jeruzalém a na svou původní kulturu. V průběhu let proběhlo mnoho pokusů o pokoření či o odstranění náboženství spolu s národem samotným. Národ, kultura a náboženství však úspěšně odolává už 5 778 let už od stvoření světa podle židovské tradice.

3.2 Judaismus

Pro náboženskou víru Židů používáme termín judaismus, používaný od prvního století našeho letopočtu v podobě *Ioudaismos* řecky mluvícími Židy, který v sobě zahrnuje těsné sepětí sociálního aspektu, kulturní příslušnosti, dále právní a náboženskou tradici či způsob života a vidění světa (2). Židé se řídí základními pilíři judaismu, které tvoří striktní monoteismus neboli víra v jednoho boha, který s Abrahámem uzavřel smlouvu a určil tak Židy za vyvolený národ, *le peuple élu* (fr.), tzv. *am segula* (hbr.). Judaismus toto vyvolení pojímá jako závazek dodržování příkazů, které Židé obdrželi od boha. Dále je to studium Tóry v nejširším smyslu obsahující *Talmud* neboli soubor poučení o židovském zákoně a *Halachu*, židovské náboženské právo týkající se všech oblastí každodenního života skládající se z 613 příkazů a zákazů *micvot* (hbr.). Dále je to příslušnost k židovské entitě ať už původem či konverzí. Další pilíř tvoří *kašrut* (hbr.) nebo také *košer* (hbr.), jež označuje soubor stravovacích zvyků, který udává povolené potraviny včetně jejich rituální přípravy a skladování. V neposlední řadě se jedná o mužskou obřízku, jež představuje

smlouvu mezi člověkem a bohem, jež započal praotec judaismu Abrahám, a nakonec očistný rituál *mikve* (hbr.) (3).

3.3 Počátky Judaismu

Dějiny židovského národa započaly již ve starověku, 3 000 let před naším letopočtem¹ a své kořeny mají na území starověkého Izraele, tedy Palestiny. Judaismus byl tehdy specifický ve svém monoteismu, tedy víře v jednoho boha, jenž bývá označován názvy *Hospodin*, *Jahve*, *El Šadaj*, *Elohim* nebo *Adonai*. Skutečné jméno může vyslovit pouze velekněz jeden den v roce, nicméně písemně jej můžeme nalézt zachycené hláskami *JHWH* v hebrejské bibli *Tanachu* (3).

Podle židovské náboženské tradice byl praotcem judaismu Abrahám, který opustil Mezopotámii v čele kmene Izraelitů a vydal se do Kanaánu, kde mu Bůh zjevil své poselství a uzavřel s ním smlouvu. Smlouva mimo jiné ukládala, že každý člen mužského pohlaví bude 8. den po narození obřezán. Podle Starého zákona následovalo období vlády 12 izraelských kmenů, v čele s 12 Jákobovými syny. Zde však lidé trpěli hladomorem, a tak se některé židovské kmeny vydaly na území Egypta, kde v té době v povodí řek začaly vznikat osídlené a obdělávané osady. Ve 13. století př. n. l. zde Abrahámův lid postupně začal svým počtem představovat hrozbu a dostal se tak do otrockého postavení. Za své osvobození vděčili především Mojžíšovi, považovaném za zakladatele judaismu, jenž lid vyvedl do Země zaslíbené, zpět do Kanaánu. Tuto epizodu židovských dějin nazýváme *Exodus*. Ve 13. století př. n. l. se na hoře Sinaj Mojžíšovi zjevil Bůh a předal mu své učení, které se skládá z Desatera *‘Asereth ha-Diberoth* (hbr.) a Starého Zákona *Tanach* (hbr.), kterým se praktikující Židé dodnes řídí. Když dospěli do Země zaslíbené na území Palestiny, postupně zde vybojovávali svou domovinu, budovali organizace a stát, také politickou moc. Probíhaly zde rozepře se zdejšími kmeny, a tudíž možná převaha a ochrana spočívala

---

¹ V mnoha publikacích o židovství od židovských autorů nacházíme použití př. o. l. či o. l. - toto označení znamená občanský letopočet, neboť v židovské kultuře se letopočet vypočítává odlišně. (př.: rok 2018 n. l. odpovídá židovskému roku 5 778. Občanský letopočet pak početně odpovídá př. n. l. / n. l. či př. Kr./po Kr. (7)

ve sjednocení 12 izraelských kmenů, což se podařilo králi Saulovi okolo roku 1025 př. n. l. Jeho dalšími významnými nástupci byli král David a syn král Šalamoun, který v Jeruzalémě nechal vybudovat Šalamounův chrám (4).

Jeruzalémský chrám na Chrámové hoře se tak stal náboženským srdcem života Židů, přispěl k centralizaci bohoslužeb a poutí do Jeruzaléma, sjednotil věřící a upevnil jejich víru. Jeruzalémský chrám v židovském pojetí představoval znamení Boží přítomnosti a zastával tak důležité místo pro modlitbu a přinášení obětí². První chrám byl roku 586 př. n. l. zničen Babylóňany a Druhý chrám byl zničen Římany roku 70 n. l., což bylo předzvěstí následujícího vyhnanství a rozptýlení Židů do všech koutů světa. Židé ztratili své území a jejich existence se stala zcela závislá na nežidovských státech. Židé v různých zemích představovali minoritu, sdružovali se v izolovaných komunitách *kehila* (hbr.), dodržovali své náboženské zvyky, což samo o sobě generovalo problematický náboženský i společenský vztah, neboť v ostatních vzbuzovali strach a konkurenci jak náboženskou, tak ekonomickou (5).

3.4 Židovská identita

Termín Žid je českým překladem hebrejského slova *Jehudi*, odvozeného od Jákoba, jednoho ze synů biblického praotce. Tento termín prošel značným etymologickým vývojem, v řečtině tak slovo Žid nabývá podobu *Ioudaios*, v latině *Judaeus*, v angličtině *Jew* a ve francouzštině podobu *Juif*. Použitím označení Žid máme na mysli nejen náboženskou, ale i kulturní a národnostní příslušnost k izraelskému lidu (2). Oproti křesťanství, které svou víru šíří prostřednictvím misijních činností, a islámu, který džihádem bojuje za víru proti nevěřícím, je judaismus málo propustný. Samotní Židé svůj původ odvozují od mateřské rodové linie, a to tak, že narodí-li se dítě židovské matce a židovskému otci či židovské matce a nežidovskému otci, je automaticky právoplatným Židem. Tato forma je nejrozšířenější a nazývá se *halachická*. V některých komunitách lze odvodit původ také po otcově linii, avšak mezi Židy vyznávající tradiční hodnoty je tato forma nepřipustná a je třeba konverze

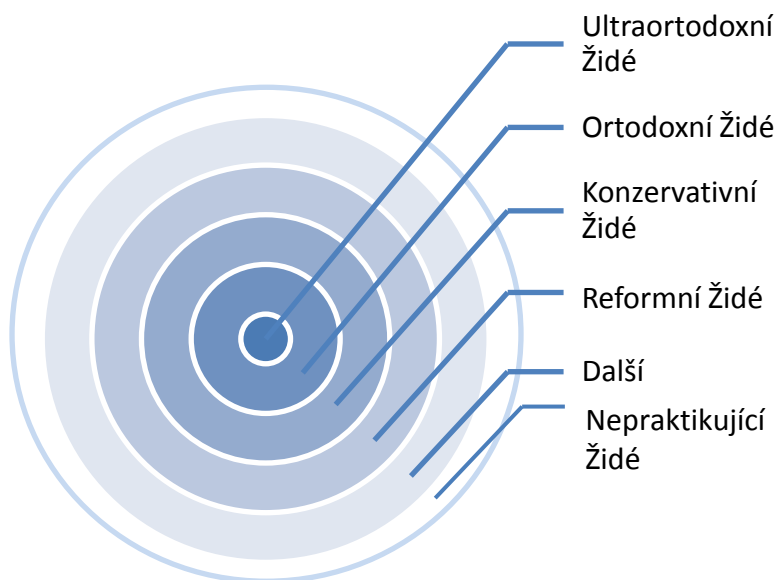
---

2 Oběti – neboli korbanot, sestávaly ze zvířecích obětí jako je beran či koza, dále z obilí a peněz. Se zánikem II. Chrámu zaniká i rozsáhlý systém obětí a korbanot je nahrazen modlitbou (78).

stejně jako pro nevěřící, či člena jiné církve *gój*³. Postup konverze nebo také přestoupení k judaismu provází několik fází a rozhoduje o něm židovský náboženský soud. Nejdříve je zájemce o konverzi odrazován a musí prokazovat svoji motivaci, dále dokazuje znalost hebrejštiny, *Tóry* a *Halachy*, prokazuje židovské myšlení, následně podstupuje očištný rituál ponořením do vody *mikve* (hbr.) a u mužských zástupců je zapotřebí navíc podstoupit obřízku. Takový člen, který podstoupí konverzi, se nazývá *ger/gijoret* (hbr.) a je považován za právoplatného halachického Žida (6).

Nicméně ani Židé nejsou ve své víře zcela jednotní a postupem času se vytvořila škála v podobě striktnosti dodržování příkazů a zákazů. Pro snazší přehlednost nabízím jednoduché schéma znázorňující ortodoxnost židovských komunit k písmu postupující od středu, který značí nejstriktnější dodržování příkazů, zákazů ultraortodoxních Židů k vnějšku s postupně uvolňujícími se židovskými předpisy, přes konzervativní až po nepraktikující Židy (viz Obrázek 1) (7).

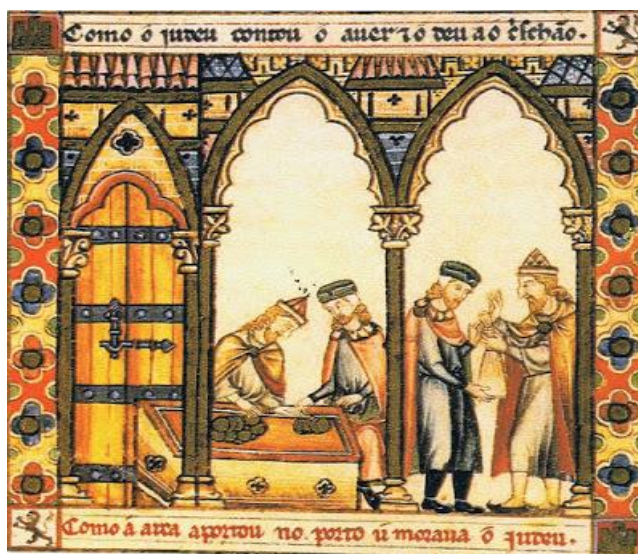

Obrázek 1: Ortodoxnost židovských komunit k písmu

³ Gój - hebrejský výraz pro příslušníka nežidovského národa nebo jiného náboženství (79).

3.5 Žid z pohledu většinové společnosti

V průběhu dějin si společnost napříč kulturami stigmatizací a vydělováním židovské společnosti z majoritní začala vytvářet návody k jejich identifikaci, především zaměřené na fyzické charakteristiky, ale také vlastnosti, které jim sama většinová společnost přidělila. Zobrazování Židů a protižidovské obrazy se objevují v celé Evropě již od středověku a vyobrazují Židy s nelichotivými rysy, či je často zobrazují jako lichváře (viz Obrázek 2), chudé a špinavé vandraky, pachatele rituálních vražd (viz Obrázek 3) či jako spiknutí. Zesměšňování výrazných fyzických rysů, vyobrazení deviantního společenského chování či špatných vlastností bylo velice oblíbené v 17. století v moliérovských fraškách či v bajkách de La Fontaina. Zvláště ve francouzské kultuře má bohatou tradici žurnalistika, která zahrnuje politickou satiru a satiru klíčových momentů francouzských dějin. Tradice politické, společenské a náboženské satiry pokračuje dodnes v podobě satirických časopisů *Hara-Kiri* a následně *Charlie Hebdo* (8).

Obrázek 2: Zobrazení lichvy na miniatuře z 13. století (74)

Obrázek 3: Pohlednice z 1899, znázornění rituální vraždy v Polné (72)

Édouard Drumont, žurnalista a zakladatel antisemitského deníku *La Libre Parole*, v roce 1886 vydal knihu *La France juive*, která svým otevřeným útokem proti židovskému národu zapříčinila vlny antisemitského hnutí ve Francii. Kniha byla překládána do několika cizích jazyků, vydána v několika tisícovém výtisku a dále rozšiřována (9). Édouard Drumont v knize uvádí způsob, jak rozpoznat Žida. Popisy obsahují nejen fyzický vzhled, ale i psychické vlastnosti. Z popisu je také silně znatelný vliv rasových teorií, které uvádí rozdíly mezi Árijci a Semity, přičemž árijskou rasu představují běloši hovořící indoevropskými jazyky, Semité jsou naopak tvořeni rodinou semitských jazyků: arménština, hebrejštiny, arabština.

„Les principaux signes auxquels on peut reconnaître le Juif restent donc: ce fameux nez recourbé, les yeux clignotants, les dents serrées, les oreilles saillantes, les ongles carrés au lieu d’être arrondis en amande, le torse trop long, le pied plat, les genoux ronds, la cheville extraordinairement en dehors, la main moelleuse et fondante de l’hypocrite et du traître. Ils ont assez souvent un bras plus court que l’autre.“

La France juive: essai d'histoire contemporaine – Édouard Drumont 1886 (10)

„Le Sémite est mercantile, cupide, intrigant, subtil, rusé; l'Aryen est enthousiaste, héroïque, chevaleresque, désintéressé, franc, confiant jusqu'à la naïveté.

Le Sémite est négociant d'instinct, il a la vocation du trafic, le génie de tout ce qui est échange, de tout ce qui est une occasion de mettre dedans son semblable. L'Aryen est agriculteur, poète, moine et surtout soldat; la guerre est son véritable élément, il va joyeusement au-devant du péril, il brave la mort.“

La France juive: essai d'histoire contemporaine – Édouard Drumont. 1886 (10)

Titulní strana (viz Obrázek 4) z antisemitského deníku *La Libre Parole* Édouarda Drumonta ilustruje rozšířenou představu o vzhledu Židů. Na obrázku vidíme typický velký nos a plnovous neboli kozí bradku, jež symbolizuje spojitost se satanem. Dalším výrazným prvkem, kterého si můžeme povšimnout, jsou deformované ruce a nohy. Žid je zde vyobrazen jako vandrák, avšak ve spojitosti s přisouzenou lichvou v rukou a nohou svírá značné množství peněz a kapsy má plné bankovek. Posledním výrazným prvkem v tomto obrázku je zeměkoule, kterou postava objímá. Toto vyobrazení představuje teorii o světovém židovském spiknutí.

Obrázek 4: Karikatura Žida v deníku *La Libre Parole* (71)

4 Antisemitismus

Definice antisemitismu⁴ je poměrně složitá z hlediska obsáhlosti jevu, jenž se snaží pojmenovat. Zjednodušeně můžeme pojmem antisemitismus označit iracionální nenávist k představitelům židovského etnika a náboženství či židofobii (2). Různé definice mají snahu pojmut také projevy a vytyčit hranice, co spadá do antisemitismu a co se dá kvalifikovat jako trestný čin bez rasového či náboženského podtextu.

„Antisemitismus je určitý způsob vnímání Židů, který lze vyjádřit jako nenávist vůči Židům. Slovní a fyzické projevy antisemitismu jsou zaměřeny proti židovským nebo nežidovským osobám nebo jejich majetku, proti institucím židovské komunity a náboženským zařízením.“

Pracovní definice, EUMC, 2004 (11)

Tato definice, vypracovaná Evropským centrem pro monitorování rasismu a xenofobie, vydaná v roce 2004 pod názvem Pracovní definice antisemitismu, je v současnosti velmi rozšířenou. Nabízí nejen vymezení fenoménu antisemitismu, ale i výčet projevů klasifikovaných jako antisemitské:

- určité projevy zaměřené proti státu Izraeli
- podněcování či ospravedlňování zabíjení Židů
- obviňování z prolhanosti, obvinění založená na mýtech o židovském spiknutí, demonizace, obviňování Židů ze zodpovědnosti za smyšlené či skutečné chyby spáchané jedincem či skupinou Židů

---

4 Antisemitismus - termín byl poprvé otevřeně užit roku 1879, existoval již dříve, ale o zpopularizování se zasloužil právě německý tvůrce pamfletů Wilhelm Marr. Samotné sémantické utvoření slova je však nesprávné, v překladu totiž znamená odpor vůči Semitům. Název Semité pak představují národy mluvící semitskými jazyky nikoli náboženské vyznání, či rasové označení. Můžeme zde zařadit Babylóňany, Asyry, stejně tak Egyptany, Izraelce, Hebrejce a Araby (2).

- popírání existence holocaustu⁵ a genocidy, taktéž jejich viníků a kompliců (11)

Antisemitské projevy jsou klasifikovány jako trestný čin a například v zemích jako je Francie, Německo, Izrael, Rakousko, Švýcarsko, Belgie, Lucembursko, Litva, Polsko, Slovensko a Česká republika je trestně stíháno i popírání holocaustu (12).

V České republice jsou zákonem upraveny případy projevu popírání holocaustu v trestním zákoníku. Zákon však naráží na Listinu základních práv a svobod článek 17, Hlavy II zaručující svobodu projevu. A proto nejen v České republice, ale i v zahraničí tento rozpor vyvolává kritiku vůči omezení právě zmíněné svobody projevu.

„Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia

Kdo veřejně popírá, zpochybňuje, schvaluje nebo se snaží ospravedlnit nacistické, komunistické nebo jiné genocidium nebo nacistické, komunistické nebo jiné zločiny proti lidskosti nebo válečné zločiny nebo zločiny proti míru, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta. “

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, hlava 13, paragraf 405 (13)

---

⁵ Holocaust – pojem je řeckého původu a v překladu znamená „všechno hoří“ nebo také „zápalná oběť“. Tento termín se užívá ve spojení s masovou židovskou genocidou za druhé světové války, avšak v židovském kontextu tento pojem spíše evokuje obětování zvířete bohu úplným spálením. Proto Židé o genocidě z poloviny 20. století hovoří jako o katastrofě či pohromě pod hebrejským označením šoa (23).

Ve Francii je popírání genocidy penalizováno pokutou 45 000 euro a odnětím svobody až na jeden rok vězení.

„Seront punis d'un an d'emprisonnement et de 45 000 € d'amende ceux qui auront contesté, par un des moyens énoncés à l'article 23, l'existence d'un ou plusieurs crimes contre l'humanité tels qu'ils sont définis par l'article 6 du statut du tribunal militaire international annexé à l'accord de Londres du 8 août 1945 et qui ont été commis soit par les membres d'une organisation déclarée criminelle en application de l'article 9 dudit statut, soit par une personne reconnue coupable de tels crimes par une juridiction française ou internationale.“

Loi n°2004-800, Code pénal, Chapitre IV, Article 24 bis (14)

V Německu, v zemi spojené s holocaustem, je za popírání, schvalování, či oslavování a ospravedlňování nacismu trestním zákoníkem vyměřen trest odnětí svobody až na 5 let či pokuta (15).

4.1 Projevy antisemitismu v průběhu historie

Projevy antisemitismu se měnily spolu s postupem času. Souvisely s proměnami státních zřízení, náboženské víry většinové společnosti, dále s proměnami myšlení a také s právními normami, které formou represí potlačují případné projevy. Jedná se například o stigmatizace značkou či hanlivým kusem oblečení, například kónickým žlutým kloboukem. Za Marie Terezie se jednalo o žlutou stuhu. V případě Františka I. to bylo žluté kolečko a za druhé světové války Davidova hvězda. Dále to bylo vyhánění z území, pronásledování, vyvražďování a četné pogromy⁶. Čtvrtým Lateránským koncilem v roce 1215 bylo Židům zakázáno zabývat se většinou řemesel, vlastnit a obdělávat půdu. Židé tak byli odkázáni na obchod a půjčování peněz na úrok, což umocňovalo jejich neoblíbenost. Židé také museli

---

⁶ Pogrom – tento termín je odvozen od slovesa gromiť znamenající ničit, bořit. Termín zastřešuje organizované násilné projevy antisemitismu, kdy se Židé stali obětmi vražd, mučení, znásilňování, plenění synagog a pálení knih (2).

bydlet odděleně od většinové společnosti, byli uzavíráni do ghatt⁷ a bylo jim zakázáno uzavřít svazky s křesťany. Dále jim byl konfiskován majetek, pleněny a bourány synagogy⁸, páleny knihy (16). Výjimkou nebyly ani plánované pogromy za účelem získání značného židovského majetku a jeho přerozdělení, jako byl pogrom ve Štrasburku ve 14. století. Například Karel IV. Židy žádal o peníze, ale naproti tomu také vydával městům privilegia, která umožňovala beztrestné zavraždění Žida. Dalším důvodem pogromů byla také neschopnost obyčejných lidí, šlechty i představitelů měst splácet své dluhy židovským finančníkům (17). Proti Židům byla vedena také nenávistná kázání či zesměšňující představení. Křesťanská církev se dopouštěla násilného pokřtívání a založila Svatou inkvizici, jež pronásledovala a trestala kacíře. Výjimkou nebylo psaní antisemitských symbolů, hanobení hřbitova a vytváření antisemitských karikatur. Dále pak probíhaly politicky vykonstruované případy, na jejichž základě byli trestáni nejen domnělí viníci, ale židovské komunity či celé židovské etnikum. V pozdější době v procesu modernizace se také vyvinuly technické vymoženosti a zbraně s ničivějším dopadem, které následně byly zneužity během holocaustu (16). V moderní době nejsou výjimkou ani teroristické útoky, hanobení hřbitovů, psaní výhružných zpráv či hesel. K nenávistným projevům se nově přidalo využívání sociálních sítí a webových stránek.

4.2 Motivy antisemitismu

Ospravedlňování antisemitismu a jeho jednotlivé druhy v dějinách nefigurovaly samostatně, ale navzájem se doplňovaly, hromadily a odkazovaly se na sebe. Mezi obvinění ospravedlňující útoky zaměřené vůči Židům patří: obvinění z bohovraždy a s tím spojené označení „trýznitelé Krista“, obvinění z mučení křesťanských hostií, z otrávení studní,

---

7 Ghetto – od 12. století bylo Židům zakázáno na základě Lateránského koncilu soužití s křesťany. Začalo tedy systematické soustřeďování židovského obyvatelstva do oddělených čtvrtí či ulic. Samotné slovo ghetto se používá od 16. století a vzniklo odvozením názvu části města Benátek Getto nuovo, z italského nová slévárna (3). V období druhé světové války se význam ghetta proměnil na přestupní stanici a shromaždiště Židů určené k transportu do vyhlazovacích táborů (2).

8 Synagoga – pojem označující židovskou modlitebnu vychází z řeckého syn značící dohromady a ago neboli přivádím, v plném významu pak můžeme rozumět jako svádět dohromady. Po zničení Jeruzalémského chrámu v roce 70 n. l. zastávají synagogy důležitou roli v židovských komunitách v čele s rabínem. Ty mají nejen edukační a náboženskou roli, ale slouží také ke společenským setkáním či veřejným jednáním (5).

z šíření moru, z rituální vraždy, obvinění za rozličné katastrofy a krize, obvinění z vraždy křesťanských dětí a dívek. Dalšími důvody také jsou domnělá spolupráce s nepřáteli či světové spiknutí, ekonomické a politické důvody, méněcennost rasy, strach způsobený odlišností a izolací, dále pohoršení ze *Septuaginty* (překlad Starého Zákona z hebrejštiny do řečtiny), šabatu, obřizky či zákazu konzumace vepřového masa. Z pohledu muslimů pak neuznání za svého proroka Mohameda či vytvoření státu Izrael na území Palestiny (16).

4.3 Historické proměny antisemitismu

V průběhu dějin Židé nebyli v neustálém ohrožení, nicméně v případě propuknutí násilí vyvolaného ekonomickými, politickými či náboženskými příčinami, lidé svou pozornost upřeli právě na Židy a vybíjeli si na nich svoji frustraci. Naproti tomu filosofka židovského původu Arendtová Židům přičítá také část zodpovědnosti na svém osudu a nepřisuzuje jim pouze roli obětního beránka. Jistou míru zodpovědnosti Židům přičítá právě za to, že podcenili hrozící nebezpečí narůstající antisemitské nenávisti a neodhodlali se k politické akci (18).

4.3.1 Předkřesťanský antisemitismus

Antisemitismus je starý stejně jako judaismus sám, a tak předkřesťanský antisemitismus představuje první projevy násilí vůči izraelským kmenům v období od vzniku judaismu přibližně do doby veřejného působení Ježíše Krista okolo roku 30 n. l. Z této doby se zachovalo malé množství pramenů, proto vždy nevíme, zda se při projevu nenávisti jedná spíše o xenofobii⁹, neuznání monoteismu, který nebyl obvyklý, ekonomické důvody nebo odmítání židovského politického systému spíše než o antisemitismus ve smyslu dnešním. Judaismus ještě jako takový neexistoval v ustálené zafixované podobě, ale spíše jako odkaz náboženské tradice Abraháma a syna Jákoba (19). Zárodky antisemitismu se objevují už ve starověkém Egyptě. Ačkoli židovská i egyptská komunita žila vedle sebe v poklidu, okolo roku 410 př. n. l. byla v Egyptě v kolonii Elefantina zničena Jahveho svatyně a odcizeny

---

9 Xenofobie – Termín je řeckého původu skládající se ze slova xenos v překladu cizí a fobos představující strach. Jev xenofobie pak můžeme definovat jako strach, nedůvěru ke všemu cizímu a k projevům odlišných kultur (77).

zlaté a stříbrné nádoby. Důvodem k této agresi byla pravděpodobně rituální oběť berana, jež egyptská komunita považovala za posvátné (19).

Okolo roku 300 př. n. l., v období dobývání světa Alexandrem Makedonským, se Židé ocitají v jeho přízni, avšak stejně jako mnoho pozdějších panovníků je Alexandr Makedonský žádá o peníze na oplátku za ochranu a přiznaná privilegia. Díky Alexandru, který židovské diaspoře přál, tak dochází k nárůstu počtu Židů v Evropě. Židé přichází do četného kontaktu s řecko-římskou kulturou a dochází k prorůstání kultur, takzvané helénizaci. Židé začínají mluvit řecky a jsou ovlivněni řeckou filozofií. V tomto období také vzniká překlad Starého zákona do řečtiny pod názvem *Septuaginta*. Židé jsou v této době terčem kritiky zejména kvůli svěcení šabatu, povinnosti obřizky či zákazu konzumace vepřového masa. Dalším důsledkem helénizace byla postupná proměna Jeruzaléma na řecké město, četné reformy v politickém uspořádání a zákaz praktikování židovské víry (19). Proti těmto stupňujícím se reformám se začínají bouřit Židé vyznávající tradiční hodnoty. Spory nabírají na intenzitě zkonfiskováním peněz určených pro Jeruzalémský chrám, zakládáním požárů a velkým pogromem na Židy roku 38 n. l. v Alexandrii (17). Spory vyvrcholí zničením posvátného Chrámu v roce 70 n. l. Římany a podrobením si území Izraele. Tato událost představuje zásadní moment v dějinách Židů a také příčinu následné světové židovské diaspory¹⁰ (19).

4.3.2 Náboženský antijudaismus

Antijudaismus bychom mohli doslovně přeložit jako proti-židovství. Jedná se o nenávist zaměřenou vůči Židům motivovanou především náboženskými argumenty. Nábožensky motivovaný odpor je dále posilován konkurenčním bojem mezi náboženstvími, mezi něž řadíme nejen křesťanství, ale zvláště pak islám. I přes veškerou snahu o odlišení můžeme u těchto náboženství pozorovat společné prvky jako například: všechny tři vychází

---

¹⁰ Diaspora – termín řeckého původu ze slova diaspeirein, v překladu znamená rozsévat či rozptýlit. Diaspora označuje skupinu lidí společného původu, kteří dobrovolně či z donucení museli opustit hranice své mateřské země. Židé se i přes velké rozptýlení po světě shlukují do komunit a zachovávají pevné vazby na původní kulturu (76).

ze Starého zákona, jsou monoteistickými náboženstvími, společným posvátným místem je pro ně Jeruzalém, součástí dodržování tradic je dodržování půstů, v muslimské mešitě a židovské synagoze jsou pro muže a ženy vyhrazené oddělené části, v islámu a judaismu pak platí zákaz požívání vepřového masa. Dalším znakem je pak určení dne odpočinku, avšak v jiný den, aby se odlišili. Židům tak připadá sobota, křesťanům neděle a muslimům pátek.

Křesťanský antijudaismus

Křesťanství vzniklo nejprve jako vydělená sekta z judaismu. Okolo roku 30 n. l. začíná působit Ježíš Kristus jako kazatel a dá tak vzniknout nové víře. Postupně se křesťanství snažilo o naprosté oddělení a vymezení se vůči judaismu. Křesťanství zpočátku čítalo pouze malé množství stoupenců a stejně tak jako Židé byli pronásledováni a vyvražďováni. Nicméně vzrůstající moc křesťanů posilovala snahy o zaujetí dominantního postavení mezi náboženstvími. Židé byli obviněni z bezbožnosti, znesvěcování hostií a z vraždy božího syna Ježíše Krista okolo roku 30 n. l., kterého odmítli uznat za mesiáše (16). Napětí se dále vyostřuje ve 4. století n. l. s císařem Konstantinem a Nikajským koncilem v roce 325 n. l. a ustanovením křesťanství za jedinou uznávanou víru v římské říši. Lateránským koncilem v roce 1215 jsou Židům postupně zakázány misijní činnosti, smíšená manželství. K zákazům se přidává také stigmatizace hanlivým označováním (20).

Proti Židům začínají být zaměřena náboženská kázání a kazatelé jako Jan Zlatoústý ve 4. století se zaslouží o rozšiřování nenávistných pověr svalujících na Židy veškeré zločiny, hříchy, pohromy a krize (20). Během středověku s vypuknutím morové epidemie jsou Židé očerňováni z jejího šíření, z otrávení studní a také z hladomorů. Objevují se také pověry o rituálních vraždách a vraždění křesťanských dětí. Ani období pozdního středověku nepřineslo zklidnění, situace se naopak vyostřila. Církvi byla založena Svatá inkvizice a ve znamení očistění země od kacířů probíhaly četné hony na čarodějnice a demony (16). Zajímavé je, že ani nejvyšší zastupitelé církve, papežové, nezastávali vždy stejný postoj, třebaže vychází ze stejné náboženské nauky. Jedni, jako Řehoř IX., který mimo jiné zakládá Svatou inkvizici, Židy očerňovali a nařizovali konfiskaci jejich knih (16). Naopak papežové

jako Klement VI., Řehoř X. či Inocenc IV. Židy bránili, připomínali křesťanům kořeny křesťanské víry v judaismu a vydali opatření proti pronásledování Židů (2).

Arabský antijudaismus

V soustavě náboženství islám zaujímá hned po křesťanství 2. místo co do počtu svých věřících. Jedná se o náboženství monoteistické, časově navazující na judaismus a na křesťanství. Přestože islám uznává za proroky jak židovského Abraháma a Mojžíše a pro křesťanství důležitého Ježíše, muslimy je za posledního proroka a zakladatele považován Mohamed (Muhammad). Vznik islámu je tak spojen s postavou proroka Mohameda v 7. století, který měl zjevení, že byl vyvolen Alláhem, aby zvěstoval slovo boží. Tato událost se odehrála na území Arabského poloostrova přibližně v roce 610 n. l. Na Arabském poloostrově vedle sebe žily jak kmeny židovské, tak arabské, avšak Mohamed jiná náboženství netoleroval a snažil se jinověrce či nevěřící obrátit na svou víru. Židé, křesťané a nevěřící v muslimských zemích zaujímali ve společnosti podřadné postavení. Židé mohli praktikovat své náboženství, avšak diskrétně, v některých zemích museli konvertovat, podléhali také množství omezení a museli platit zvláštní daně. Mohamed vyjadřoval nenávist vůči Židům a snažil se je přivést k islámu, avšak bez úspěchu. Nejposvátnější text islámu představuje Korán, který byl sepsán po Mohamedově smrti v roce 632 n. l. a obsahuje Mohamedovy recitace předávané při jeho zjeveních. Korán v sobě právě zahrnuje verše netolerance vůči jiným náboženstvím či bezvěrcům (21).

„Bojujte proti těm, kdož nevěří v Boha a v den poslední a nezakazují to, co zakázal Bůh a Jeho posel, a kteří neuctívají náboženství pravdy, z těch, kterým se dostalo Písma, dokud nedají poplatek přímo vlastní rukou, jsouce poníženi.

Korán (překlad), verš 9:29 (22)

Po Mohamedově smrti vypukla rozsáhlá islámská expanze, v roce 632 propukly snahy o ovládnutí území vojenskými taženími a konverzí obyvatel k islámu. Dále následují masakry mezi léty 1010 až 1013 na území Španělska a pronásledování a masakr Židů na území Maroka v roce 1033. V roce 1066 dochází také k velkým pogromům a vyvraždění celé židovské komunity v Granadě s přibližně s 4000 členy. Židé v muslimských zemích

podléhali omezením jako nosit oblečení určité barvy (modrá tunika, žluté oblečení či po vzoru Evropy zvláštní žluté označení), nesměli si brát muslimské ženy či pro ně platilo omezení zastávat jisté pozice a odvádění zvláštní daně. I přesto se Židům ve středověku a v ranném novověku žilo o něco lépe mezi vyznavači islámu než v christianizované Evropě, nebylo zde tak časté pronásledování a pogromy, činnost Svaté inkvizice a její hon na čarodějnice (16).

4.3.3 Muslimský antisemitismus

Jedná se o obnovení protižidovské nenávisti a doplnění arabského antijudaismu o evropské předsudky především v období 19. století. Na Blízký východ postupně pronikaly evropské náboženské pověry, které zde neměly svůj původ. Příkladem je pozměněná křesťanská pověra o rituální vraždě a využívání krve muslimských dětí k obřadům (23). Tyto vlivy se projeví v průběhu aféry v Damašku (1840), která má podobný vývoj jako dále rozebíraná Dreyfusova či Hilsnerova aféra. Šíření své antisemitské ideologie také staví na teorii židovského spiknutí, k šíření těchto myšlenek využívají především texty *Protokolů sionských mudrců*, ale také Hitlerova *Mein Kampf*. K oživení antisemitských nálad zvláště přispělo založení státu Izrael. V arabských zemích postupně došlo ke ztrátě kontroly nad extremistickými skupinami vyvolávající chaos a boje, avšak tyto své nepokoje a problémy si muslimové přináší spolu s sebou do Evropy v procesu migrace zapříčiněné občanskými a jinými válkami (16). Vztahy v západní Evropě mezi početnými muslimskými diasporami a menšími diasporami židovskými se tak závratně vyostřují a dochází k teroristickým útokům na židovské příslušníky. Projevem antisemitismu nejsou jenom teroristické akce, je to také popírání holocaustu a ospravedlňování nacistických zločinů, šíření již zmíněné teorie spiknutí, a dokonce vkládání antisemitských názorů do školních palestinských učebnic (23).

4.3.4 Rasový antisemitismus

V 18. století vlivem osvíceneckých myšlenek ustupuje vliv náboženství ve prospěch rozvoje vědy, a tak se náboženské antisemitské argumenty stávají překonané a objevují se snahy o vědecké zdůvodnění. Vymezení rasového antisemitismu se objevuje na konci 19. století ve spojitosti se vznikem teorií ras, jejímž základem je přesvědčení o nadřazenosti jedné rasy

a pohrdání jinými. Příkladem teorií jsou díla od Arthura de Gobineaua *Essai sur l'inégalité des races humaines* (1853–1855), od Houstona Stewarda Chamberlaina německé dílo *Die Grundlagen des XIX. Jahrhunderts* (*Základy devatenáctého století*) (1899), dílo Roberta Knoxe *The Races of Men* (*Lidské rasy*) (1850) a překroucená interpretace Darwinovy teorie evoluce *On the Origin of Species by Means of Natural Selection* (*O vzniku druhů přírodním výběrem*) (1859) (3). Na teorii ras navazuje sociálně-filozofický směr eugenika, jejímž zakladatelem je Francis Galton, která staví na dosažení geneticky kvalitnějších vlastností člověka, a naopak likvidaci nežádoucích genetických dispozic (24). K rasovému dělení přispěla také věda rozšířená na počátku 19. století, a to sice frenologie¹¹. Tyto pseudovědy byly využity k argumentaci nacistických počínů a napsání Hitlerova *Mein Kampf* (1925) ve 20. století.

4.3.5 Moderní antisemitismus

V 19. století s proměnou společnosti ve společnost moderní a liberální, byli Židé postupně právně emancipováni a stali se tak rovnoprávními obyvateli zemí. Došlo také k ustoupení náboženského vlivu, a tedy i křesťanských antisemitských předsudků, avšak zcela nevymizely. Antisemitismus se naopak stal populistickou ideologií, na které stavějí svůj program mnohé politické stany. Přibližně v období Velké francouzské revoluce se také rozvíjí nacionální cítění, které se opírá o pojetí státu jako národa, do něhož ovšem nejsou zahrnuti Židé. Toto pojetí se dále upevňuje během Napoleonových dobovačských tažení (19). Dalším argumentem byla hospodářská situace a zavinění hospodářské krize, která postihla společnost v 2. polovině 19. století. Díky emancipaci Židů a uvolnění omezení v hospodářské sféře Židé podnikali a mohli se zapojit také do obchodu na burze. Antisemitským náladám nahrávaly finanční aféry, u nichž se objevila významná židovská jména (25). Antisemitské argumenty tak pouze změnily svůj základ, ale nadále se opíraly o středověké náboženské pověry, jako byly rituální vraždy, ve snaze dosáhnout většího politického vlivu. Velmi rozšířenou teorií zjednodušující složité mechanismy moderní

---

¹¹ Frenologie - z řeckého frenos značící rozum a logos značící slovo. Tento obor, jež proslavil lékař Franz Josef Gall, stavěl na teorii, že vlastnosti člověka lze vyčíst z tvaru lebky. Gall popsal 27 částí mozku a přiřadil k nim psychické vlastnosti jako například moudrost, bojovnost, náboženské cítění, sklon k vraždě a jiné (81).

společnosti se stala představa židovského spiknutí, jež stojí za politickými, hospodářskými a společenskými událostmi. Tuto teorii v pozdějších letech podpořil antisemitský dokument v překladu *Protokoly sionských mudrců* (1903) vydaný v Rusku, který obsahuje údajné zápisy o plánu využití tisku a politiky k rozvrácení ostatních národů a ovládnutí světa (23).

4.3.6 Antisionismus

Pojem antisionismus se skládá z předpony značící odpor a slova sionismus, jež označuje židovské nacionalistické hnutí. Toto hnutí vzniká na konci 19. století v Německu zásluhou Theodora Herzla. Herzl svoji vizi prezentuje na Prvním sionistickém kongresu, jemuž předsedá v roce 1897. Cílem sionismu byla snaha o vytvoření židovského státu na území Palestiny. Podobnou myšlenku o navrácení Židů zpět do Jeruzaléma vyjádřil již Napoleon I. Snahy hnutí úspěšně vyvrcholily založením Státu Izrael v roce 1948 (23).

Myšlence sionismu byl velmi nakloněn česko-slovenský prezident Masaryk: „*Mně je sionismus a národní židovství velmi sympatické. Co se týká Židů v našem státě, jsou zde vedle sionistů takzvaní asimilanti. Jde tu o dva programy. Jednak, řekne-li kdo, že je Němec, mám to akceptovat, prohlásí-li, že je Žid, mám to rovněž akceptovat. To vyplývá již z práva na sebeurčení, kterého musí se použít také na Židy.*“

Tomáš Garrigue Masaryk, 1919 (26)

Antisionismus se objevuje jako odpor v souvislosti se sionistickým hnutím a jeho snahou o vytvoření politicky nezávislého židovského státu či jako ostrá kritika zpochybňující základy národního sebeurčení. Ani přes značnou emigraci na území Palestiny nebyli zpočátku všichni Židé myšlence sionismu příliš nakloněni, avšak to se změnilo se silícím nacismem v Evropě a se situací židovských přeživších po 2. světové válce, kteří se neměli kam vrátit. V muslimských zemích se nenávist vůči Židům upevnila společně s projevením souhlasu zahraničních zemí vytvořit stát Izrael na území Palestiny, což dalo vzniknout izraelsko-palestinskému konfliktu (od roku 1948) (23). Území Palestiny mělo být rozděleno na Palestinu a Izrael, včetně rozdělení města Jeruzalém. Avšak vyhlášení izraelského státu bylo okamžitě následováno vyhlášením války arabskými státy. Od doby vzniku státu Izrael proběhlo několik válek a konfliktů, které se neobešly bez ztrát na životech, konflikty střídalo

také několik nestabilních mírových dohod, nicméně vztahy jsou stále velmi napjaté. Roku 1949 byl Izraelem celý Jeruzalém vyhlášen za hlavní město, nebyl však uznán dalšími státy, a tak konflikt není dodnes ukončen a zásahem zahraničních politik se konflikt nadále vyostřuje (27). Příkladem je prohlášení amerického prezidenta Donalda Trumpa v prosinci 2017, kde uznává město Jeruzalém za hlavní město Izraele a požaduje zde přesunutí americké ambasády (28).

4.3.7 Nový antisemitismus

O novém antisemitismu mluvíme v případě vyostřené kritiky izraelského státu. Jedná se o případy šíření protižidovské nenávisti využíváním medií, vyobrazování stereotypních antisemitských motivů, zpochybňování holokaustu a práva Izraele na vlastní stát a v politické sféře například v OSN vytváření dvojích standardů. Nový antisemitismus hraje svoji hlavní roli v souvislosti s izraelsko-palestinským konfliktem a s posilováním teorie o ovládnutí světa Židy (2).

4.3.8 Antisemitismus bez Židů

Dále také můžeme pozorovat zajímavý, ale také paradoxní fenomén, a to antisemitismus bez Židů. Tento úkaz je postaven na víře v pověry a předsudky, které se pevně vtiskly do povědomí společnosti a které zapříčiňují antisemitské projevy i v zemích, kde Židé téměř nežijí. Příkladem je Anglie v 16. století, kdy Shakespeare ve svém díle Kupec benátský líčí chamtivého židovského lichváře, ačkoli z Anglie byli Židé vyhnáni již přibližně 300 let (2).

5 Antisemitismus ve Francii a v evropských zemích

Osudy židovského národa byly plné zvratů, pogromů, zákazů, privilegií, období emancipace, přízně či odvrhnutí panovníkem. V následující části budou rozebrány doložené projevy nepřátelství vůči židovskému etniku v průběhu dějin a ty, které se odehrávaly v období na přelomu 19. - 20. století v Evropě.

5.1 Situace francouzských Židů do 19. století

Vlivem světové diaspory Židů se ve Francii v 10. - 11. století nacházely dvě významné židovské skupiny. Na území jižní Francie se jednalo o skupinu Sefardů, kteří se sem dostali přes území tehdy muslimského Španělska a jihovýchodní Evropy. Sefardská židovská kultura a vzdělanost ve Španělsku dosáhla rozkvětu. Zahájením křížových výprav za účelem christianizace Evropy na konci 11. století docházelo ke konverzím či útěku Židů zejména do Portugalska a severní Afriky (21). Naopak na území severní Francie a Německa se usadila druhá významná židovská kultura - Aškenázové. A stejně tak jako Sefardy, také je zastihly křížové výpravy, byli pronásledováni a stíženi četnými pogromy. Aškenázové tak dále pronikali směrem na východ do Itálie, do Čech, Polska a později až do Litvy a Ruska (21).

Ve středověkých a raně novověkých křesťanských státech panovalo odlišné postavení Židů od většinové společnosti. Série vyhnání, pronásledování a vyvražďování se netýkala pouze Židů, ale všech zastupitelů vyznání, jež nebyla panovníkem prosazována či povolena. Jednotlivé etapy nenávisti prolínala období klidu a možnosti návratu do země. Francie a Evropa byly především křesťanské a Židé tak byli zatíženi četnými omezujícími zákony, nerovnoprávnostmi a vyčleněními. Náboženství hrálo důležitou roli v životě středověkého a raně novověkého člověka a určovalo jeho vnímání světa, vyznávání hodnot a myšlenek. Židé tvořili nekřesťanskou, izolovanou a podřadnou skupinu. Příkladem protižidovských projevů bylo ve 12. století ve Francii představení o bohovraždě, dále obvinění 31 osob z rituální vraždy a jejich následné upálení v roce 1215. Čtvrtý Lateránský koncil ukládal povinné označení židovské příslušnosti. V roce 1244 byly v pařížských ulicích veřejně páleny židovské knihy. V roce 1305 Philip IV. dal vyhnat Židy z francouzského území. V roce 1320 následkem nedostatku potravin se z chudého obyvatelstva a rolníků utvořil

rozzuřený dav a vyvraždil přibližně 140 židovských obcí na jihu Francie. Ve 14. století se začaly objevovat čarodějnické procesy vedené Svatou inkvizicí. Dále v roce 1394 Karel VI. nařídil vyhnání Židů z Francie. V 17. století byly Židé vyháněni z území francouzských kolonií v Jižní Americe (2). Postavení tak především záviselo na postoji panovníka a na jeho náboženském vyznání. Z absolutistické vlády Ludvíka XIV. a podle zastánců absolutismu je známé heslo „*un roi, une loi, une foi*“ (29). V době panovníkovi přízně se však nejednalo o projev obliby, ale především o výhody pro panovníka. Příkladem jsou vysoké daně pro královskou pokladnu, za něž panovník Židům na oplátku přislíbil jistou ochranu. Někdy panovník Židům zaručoval některá práva, někdy je vyháněl a omezoval jejich svobodu. Po dlouhá staletí však Židé museli žít v odloučených čtvrtích či ulicích města a nosit zvláštní stigmatizující označení (30).

Emancipace a asimilace Židů byla ve Francii provázána s Velkou francouzskou buržoazní revolucí. V roce 1789 dochází k národnímu uvědomění a přijetí *Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen* v duchu osvíceneckých myšlenek „rovnost, volnost, bratrství“, která zaručovala rovnost všem. „*Nul ne doit être inquiété pour ses opinions religieuses*“ (31).

Nicméně v deklaraci výslovně zmínku o židovském etniku nenajdeme, o to se zasloužily až později vydané dekrety. Avšak dekrety zpočátku nebyly uplatňovány ve všech regionech, nejzarytější odpůrcem zůstávalo po dlouhou dobu Alsasko, které práva odmítalo a nadále se řídlo starými zákazy proti Židům. Snahy o zrušení veškeré diskriminace vůči Židům dosáhly úspěchu 27. září 1791 vyhláškou vydanou *Assemblée constituante*. Vyhláška o plné emancipaci platila pro všechny bez výjimky, na oplátku však vyžadovala od Židů vzdání se svých zvyků a splnutí s většinovou společností (32).

V roce 1793 se ve Francii odehrává jakobínský teror, který vznikl eskalací konfliktu mezi stranami girondistů a jakobínů, avšak poznamenal celé obyvatelstvo Francie nevyjímaje Židy. V tomto období bylo dodržování svátků stejně tak katolických jako židovských nebezpečné, synagogy a kostely byly pleněny a mnozí byli přivedeni na gilotinu (32).

5.2 Situace ve Francii na počátku 19. století

Postupně v průběhu 19. století dochází k výrazné emancipaci a asimilaci četnými reformami. Jedná se o zrovnoprávnění Židů, Židé mají možnost vlastnit půdu a stěhovat se. Stejně tak nastává i uvolnění v ekonomickém směru, Židé mohou pracovat v různých odvětvích řemesel. Židům byl tak umožněn vstup do významných hospodářských, politických, vědeckých, žurnalistických i uměleckých oborů. Integrace umožněním Židům zpřístupnit jim doposud odpíraná povolání, umožnila zemi využití do této doby přehlíženého lidského kapitálu. Sami Židé se snažili o splynutí s nežidovskou společností nevyjímaje způsob oblékání (23). V této době mají Židé přístup k významným postavením a výkonu veřejných funkcí ve společnostech. Otevřely se jim možnosti obchodování a zajištění zisku.

Ekonomické změny ve společnosti však dávaly vzniknout teoriím o ovládání ekonomiky a také politiky Židy, které se postupně nabalovaly na již existující náboženské argumenty. V této době vznikala díla s antisemitským zaměřením jako *Le Juif, le judaïsme et la judaïsation des peuples chrétiens*, jehož autorem byl Roger Gougenot des Mousseaux, které bylo vydáno v roce 1869 a dílo od Arthura Gobineaua *Essai sur l'inégalité des races humaines* vydané v roce 1853. Gaston de Ségur uveřejnil v roce 1867 spis *Les Francs-maçons*, Maurice Joly vydává satirický pamflet *Dialogue aux enfers entre Machiavelli et Montesquieu ou la politique de Machiavelli au XIXe siècle par un contemporain* v roce 1864, Alphonse Toussenel v roce 1845 publikuje knihu *Les Juifs rois de l'époque*. Svůj přínos měl také Édouard Drumont se svým dílem *La France juive* (1886) a založením časopisu *La Libre Parole* (1892). Projevy moderního antisemitismu vyvrcholily v období Dreyfusovy aféry, kdy antisemitská díla přispěla jako sjednocující idea pro využití politického vlivu a podporu politických stran (2).

5.3 Antisemitismus na přelomu 19. - 20. století

Antisemitismus na přelomu 19. a 20. století se nese v atmosféře ekonomických problémů ve společnosti, dále zde hrála roli snaha o získání politického vlivu a vytahování na světlo silně zakořeněných protižidovských náboženských argumentů. Toto období je také významné pro své aféry: Panamská aféra, Turpinova aféra, Dreyfusova aféra, rituální vražda v Xantenu, rituální vražda v Polné. Tyto aféry přitahovaly značnou pozornost veřejnosti

a stejně tak rozvíjejících se médií. Aféry byly snadno využívány k politickým vlivům a podpoření teorie o židovském spiknutí.

5.3.1 Panamská aféra

Stavbu panamského průplavu započal Ferdinand de Lesseps, francouzský diplomat a podnikatel, jenž se proslavil výstavbou Suezského průplavu. Lesseps v roce 1881 založil *Compagnie universelle du canal interocéanique pour le percement de l'isthme américain*. Nevhodný plán stavby, přísné a tvrdé podmínky pro půjčku od francouzských bank, korupce, uplácení politiků pro povolení vydávat dluhopisy, snaha získat kapitál od malých francouzských investorů a velká úmrtnost pracovníků zapříčinily vzednutí vlny rozhořčení a zkrachování společnosti v roce 1889. Během svého trvání si stavba vyžádala smrt přibližně 20 tisíc dělníků a inženýrů, jež byli sužováni žlutou zimnicí, malárií či sesuvy půdy (33).

Ve spojitosti s touto aférou mezi obviněnými byla také významná židovská dynastie Rotschildů, a to v souvislosti s teorií spiknutí, kdy byli Židé podezíráni z ovlivňování světových událostí, politických, kulturních či finančních. Rotschildové představovali a dodnes představují rodinu úspěšných židovských podnikatelů angažujících se v bankovníctví a investicích. Rotschildové byli spojováni již s krachem konkurenční katolické banky *l'Union Générale* v roce 1882. Rodina se také zapojovala do mnoha mezinárodních obchodů a investic, včetně Lessepsova předcházejícího úspěšného vybudování Suezského průplavu. V Panamském projektu figurovali také jiní židovští příslušníci jako francouzský Žid baron Jacque de Reinach ve funkci bankéře Panamské společnosti a židovští finančníci jako Cornélius Herz a Émile Arton (34).

5.3.2 Turpinova aféra

Strach ze špiónážních aktivit a teorií spiknutí posílila také aféra s Eugènem Turpinem. Francouzský chemik Turpin byl v roce 1891 obviněn z prodeje vynálezu výbušniny zvané *la melinite*, s ničivějšími vlastnostmi než střelný prach, do rukou Němců. Turpin byl v roce 1892 obviněn z vlastizrady a uvězněn po dobu 1 roku v Étampes. Nakonec byl omilostněn a pokračoval ve svém výzkumu (35).

5.3.3 Dreyfusova aféra v období III. francouzské republiky

“Des jeunes gens antisémites, ça existe donc, cela? Il y a donc des cerveaux neufs, des âmes neuves, que cet imbécile poison a déjà déséquilibrés? Quelle tristesse, quelle inquiétude, pour le vingtième siècle qui va s’ouvrir! Cent ans après la Déclaration des droits de l’homme, cent ans après l’acte suprême de tolérance et d’émancipation, on en revient aux guerres de religion, au plus odieux et au plus sot des fanatismes!”

Lettre à la Jeunesse – Émile Zola, 1897 (36)

Období přelomu 19. a 20. století se nese v duchu porážky Francouzů v bitvě u Sedanu v roce 1871 v prusko-francouzské válce, jež měla za důsledky především odevzdání Alsaska – Lotrinska do rukou Němců, kapitulaci Paříže a finanční reparace ve výši 5 miliard franků. Tyto události zažehly jiskru vlasteneckých bouří, jež se později proměnily v nacionalistické vzednutí. V neposlední řadě porážka přinesla také změnu režimu, a to ustoupení II. císařství a vyhlášení III. republiky, která se udržela, navzdory předpokladům, dlouhých 70 let. Nebyla však přijata s nadšením vzhledem k předchozím zkušenostem s tímto státním režimem. Za první republiky to byla Robespierrova vláda a politika jakobínského teroru a v době krátkého trvání II. francouzské republiky zemi zastihla hluboká ekonomická krize a velká nezaměstnanost (33). Židé do této doby velmi prosperovali, zastávali vysoké funkce, francouzskou společností byli postupně asimilováni a emancipováni. Emancipační dekrety umožnily Židům vlastnictví půdy a mobilitu, proto Židé po zabrání Alsaska Německem využili možnost migrovat do vnitrozemí a Paříže (37). Dreyfusova aféra byla velkým politickým skandálem na konci 19. století v období III. republiky. Židovský kapitán francouzského dělostřelectva byl obviněn z vlastizrady a spolupráce s Německým císařstvím. Proces rozpoutal prudké protižidovské nálady ve společnosti a neobešel se bez

násilí či pokusu o státní převrat. Proces rozštěpil francouzský lid na dva tábory. Svůj nesouhlas v dané věci veřejně vyjádřila řada významných osobností, mimo jiné umělci, novináři a politici. Obvinění bylo postaveno na falešných důkazech a ačkoli nevina byla evidentní, armáda nebyla ochotna připustit svoji chybu, čímž by se zdiskreditovala. Tato aféra zanechala ve francouzské historii stopy a destabilizovala režim III. republiky.

Život Alfreda Dreyfuse

Alfred Dreyfus se narodil 9. října 1859 v Mulhouse v Alsasku. Byl nejmladším ze sedmi dětí bohatého židovského obchodníka s textilem. Alfredův pradědeček se živil podomním prodejem, dále také vlastnil malou banku a půjčoval rolníkům menší částky na úrok. Alfredův otec se zasloužil o získání prestiže pro svou rodinu založením továrny na výrobu a obchod s tkaninami *Raphaël Dreyfus et compagnie* v roce 1852 a několika úspěšnými obchody s nemovitostmi (38). Alfred hlásící se k francouzské národnosti opustil po roce 1870 Alsasko a odstěhoval se do Carpentras a poté do Paříže. (37) Navzdory přání rodiny, která měla v úmyslu odkázat Alfredovi svoji živnost, Alfred roku 1876 začal studovat na polytechnické škole a roku 1880 se stal podporučíkem dělostřelectva, roku 1882 poručíkem a 1889 se stal štábním důstojníkem. Oženil se s dcerou obchodníka s diamanty, Lucií Hadamardovou a společně se dvěma dětmi žili v luxusní pařížské čtvrti (38).

Bordereau

Dne 27. září 1894, na německém velvyslanectví v Paříži, našla uklízečka Marie Bastianová roztrhaný dokument, později známý jako *bordereau*. Následně dokument předala řídícímu statistického oddělení generálního štábu plukovníku Sandherrovi, který jej sestavil do čitelné podoby, jenž se následně stal nejdůležitějším důkazem v procesu. Jelikož byl dokument určen německému vojenskému atašé Maximilianu von Schwartzkoppenovi a obsahoval informace o vyzbrojení francouzského dělostřelectva, začali pátrat po autorovi v řadách dělostřeleckých důstojníků v generálním štábu. Vinným byl shledán důstojník Alfred Dreyfus (38). Nebylo velmi žádoucí vidět Židy na vlivných pozicích či ve významných armádních postech, zvláště pak po předešlých finančních aférách, do kterých měli být Židé zapleteni.

Zahájení procesu

Generál Mercier pověřil vyšetřováním případu majora Huberta-Josepha Henryho. Dreyfusovi bylo 15. října uloženo napsat diktát obsahující podobné pasáže z *bordereau*, pro následný grafologický rozbor. Podle některých odborníků se písmo shodovalo například podle komandanta du Patyho, podle jiných ovšem ne. Jelikož bylo zapotřebí najít viníka a odsoudit jej, 19. října 1894 byl zahájen proces Nejvyššího válečného soudu proti Alfredu Dreyfusovi. Při procesu vystoupil major Henry a soudcům předložil tajný, zfalšovaný, usvědčující dokument zmiňující se “o tom lumpovi D”. Dreyfus byl tedy 22. prosince 1894 odsouzen na doživotí za velezradu. Měl možnost se odvolat, avšak 31. prosince 1894 revizní soud zamítl přezkoumání případu (38). V lednu 1895 na dvoře vojenské akademie *École Militaire* proběhla jeho veřejná degradace a následně byl 17. ledna 1895 odvezen na Ďáblův ostrov¹², kde si měl odpykat svůj doživotní trest. Zde byl Dreyfus nakonec držen v naprosté izolaci přibližně 5 let. Z oficiální zprávy o Dreyfusově vyhnanství se dovídáme popis životních podmínek, jež mu byly uděleny: kamenná stavba o ploše 4x4 metry, ve dveřích železná mříž, zamřížované okno, dřevěné zamčené dveře, pět strážců a přísně hlídaná korespondence. Po dobu svého pobytu směl ven vycházet pouze v noci, po celou dobu byla jeho okna zabeďněná a vchod střežila ozbrojená hlídka. Byl odstřižen od veškerého politického a společenského dění ve Francii (38).

Pravda v Dreyfusově případu

Později začala pravda vyplouvat napovrch, k čemuž přispěly také četné personální změny ve statistickém vojenském úřadu a také ve vládě. Za doby trvání Dreyfusovy aféry Francie vystřídala 5 vlád a 7 ministrů války. Nový podplukovník Marie-Georges Piquart odhaluje skutečného viníka spolupracujícího s Němci Majora Marie-Charlese Ferdinanda Walsin-

---

12 Ostrovy Spásky (Îles du Salut), známé také pod názvem Ďábelské ostrovy, leží při pobřeží Francouzské Guyany. V roce 1852 sem Napoleon III. přesunul trestanecké kolonie z francouzského území. Souostroví je tvořeno třemi menšími ostrovy - Île Royale, který především sloužil jako ústředí celé trestanecké kolonie, druhým ostrovem je Île Saint-Joseph, kde byli umístováni vězni se zprísňeným dohledem, odsouzení k tvrdým životním podmínkám a izolaci, nakonec třetím ostrovem je Île du Diable vyhrazen pro politické vězně (80).

Esterhazyho. Ačkoli byl Piquart antisemita, byl také zastáncem pravdy, proto se také stal nepohodlným a byl odvolán na misi do Tunisu, později za předání informací tisku byl propuštěn z armády a odsouzen k jednomu roku vězení. Někteří právníci a novináři začali vystupovat s pochybností ohledně průběhu soudního procesu, příkladem byl Bernard Lazare, který v listopadu 1896 zveřejnil pamflet s názvem *Une erreur judiciaire: la vérité sur l'affaire Dreyfus*, kde obhájuje Dreyfuse jako obětího beránka antisemitských nálad a požaduje tak prošetření případu (2).

O záchranu a rehabilitaci¹³ Alfreda se zasloužila zvláště jeho rodina v čele s bratrem Mathieuem Dreyfusem. Mathieu do té doby úspěšně zastával funkci alsaského továrníka. Počátkem listopadu roku 1894 přijel Mathieu do Paříže, aby odradil bratra od spáchání sebevraždy, a přísahal mu svou věrnost v boji za jeho záchranu. Zanechal svého podnikání a své úspory vynaložil na soudní proces. Zajistil Alfredovi právníky (Edgar Demange, Fernand Labori) a najal detektivy, navzdory bezvýchodné situaci pokračoval v hledání dalších kroků a vymýšlení strategie. Pro opětovné vyvolání zájmu veřejnosti o proces nechal v září roku 1896 vydat falešnou zprávu o Dreyfusově útěku, a ačkoli nic netušícímu Alfredovi byly podmínky jeho vězení následně ztíženy, tento počín svůj cíl splnil (39). Mathieu Dreyfus podal v roce 1897 obvinění proti Esterhazymu, na což zareagoval major Henry a vytvořil další padělaný dokument proti Dreyfusovi, později známý jako *le faux d'Henry*. Esterhazy byl bráněn majorem Henrym a francouzskou „smetánkou“, a tak byl na počátku ledna 1898 pařížským vojenským soudem shledán nevinným a uprchl do Belgie a následně do Londýna. Émile Zola 13.1.1898 uveřejnil svůj otevřený dopis Felixi Faurovi, prezidentu republiky, v deníku *L'Aurore* s názvem *J'accuse*. (viz Obrázek 5) Tímto počinem Zola stejně jako ve svých uměleckých románech nastavuje zrcadlo soudobé francouzské společnosti. Obžalovává ministry války, členy válečného soudu a generálního štábu z vykonstruování procesu na základě Dreyfusova židovského původu (39). Tento článek probudil v celé Francii divoký antisemitismus a rozdělil společnost na Dreyfusovi zastánce

---

¹³ Rehabilitace - znamená odstranění nepříznivých následků uloženého nebo vykonaného trestu. Odsouzení je tak zhlazeno a odsouzený se považuje za osobu bezúhonnou (75).

„dreyfusardy“ a odpůrce „antidreyfusardy“, tímto se tak soudní záležitost stala záležitostí politickou a veřejnou.

Obrázek 5: Otevřený dopis prezidentovi Émile Zoly v deníku L'Aurore (40)

„Voilà donc, monsieur le Président, les faits qui expliquent comment une erreur judiciaire a pu être commise ; et les preuves morales, la situation de fortune de Dreyfus, l'absence de motifs, son continuel cri d'innocence, achèvent de le montrer comme une victime des extraordinaires imaginations du commandant du Paty de Clam, du milieu clérical où il se trouvait, de la chasse aux « sales juifs », qui déshonore notre époque.“

L'Aurore: J'accuse – Émile Zola, 13. ledna, 1898, č.87 (36)

Na straně antidreyfusardů stála především pravice, pravicový tisk a nacionalisticky smýšlející intelektuálové, zastánci klerikalismu, církve, studenti, lékaři, právníci, umělci, spisovatelé, kteří v roce 1898 založili *Ligue de la Patrie Française*. Mezi Dreyfusovy odpůrce patřili například: poslanec a ministr války Godefroy Cavaignac, major du Paty du Clam, major Hubert-Joseph Henry, prezident Félix Faure, žurnalista Jules Guérin, spisovatelé a politici Maurice Barrés, Alphonse Toussennel a Gougenont des Mousseaux, spisovatelé François Copée, Paul Bourget, Jules Verne a Jules Lemaître, šéfredaktor Édouard Drumont, žurnalista Ernest Judet, básník a spisovatel Paul Valéry a malíř Edgar Degas (39). Do opozice proti antidreyfusardům se postavila ve stejném roce nově vytvořená *la Ligue des Droits de l'Homme et du citoyen*. V táboře dreyfusardů figurovaly například osobnosti jako poslanec a novinář Jean Jaurès, spisovatelé Émile Zola, Anatole France a Marcel Proust, spisovatel a novinář Bernard Lazare, prezident ligy za lidská práva Ludovic Trarieux, advokát a politik Joseph Reinach, náčelník kontrarozvědky Georges Piquart, poslanec a publicista Georges Clemenceau, místopředseda senátu Auguste Scheurer-Kestner, politik Pierre Wldeck-Rousseau, spisovatel Jules Renard, politik a profesor Victor Bash, vědec Émile Duclaux, vedoucí stratég Dreyfusova případu Lucien Herr, sociolog Émile Durkheim, židovský politik a novinář Léon Blum, historik Gabriel Monod, herečka a žurnalistka Marguerite Durand, žurnalista a spisovatel Octave Mirbeau, spisovatel Charles Péguy a malíř Claude Monet (39). V roce 1899 se v Rennes konalo soudní přelíčení, ke kterému byl přivezen z Dáblských ostrovů také Alfred Dreyfus. Trest byl snížen na 10 let, vzápětí na to nově zvolený prezident republiky Émile Loubet udělil Dreyfusovi milost. Avšak nadále Alfredův bratr a další bojovali za úplnou rehabilitaci, které se Alfred dočkal roku 1906 a byl znovu přijat do armády. Alfred byl také vyznamenán, obdržel Řád čestné legie a přidal se k boji v první světové válce. Umírá v roce 1935 ve věku 75 let (39).

Tvorba veřejného mínění

Naneštěstí pro tehdejší vládu, která by svůj omyl nejraději ututlala a co nejrychleji smetla ze scény veřejně diskutovaných témat, ve Francii vzkvétal realismus¹⁴, kdy autoři ve svých

---

14 Realismus je umělecký směr druhé poloviny 19. století, který čerpá své náměty ze skutečných událostí a snaží se je věrně vylicít.

dílech kritizují nedostatky ve společnosti a otevřeně upozorňují na sociální konflikty. Díla tak nermazatelně zaznamenávají a uchovávají skutečnost. Příkladem Dreyfusových zastánců je Anatole France se svým dílem *L'Ile des Pinguins* (1908), kde se Dreyfusova aféra objevuje pod názvem Pyrotova aféra. Dalším zastáncem je také Marcel Proust a jeho rozsáhlé dílo *À la recherche du temps perdu* (1913-1927) s odkazem na Dreyfusovu aféru či aféru Panamského průplavu. V neposlední řadě to je také Émile Zola, který v roce 1897 publikoval *Lettre à la jeunesse*, v roce 1898 *Lettre à la France* a umělecké zpracování Dreyfusovy aféry v díle *La Vérité* (1903) (41).

Nejen tvůrci uměleckých děl se angažují na veřejném mínění. Slova se ujímají také novinové plátky tvrdě soupeřící v konkurenčním boji a podporující rozdílné politické smýšlení. Revue se zapojují do korupčních afér a staví se na stranu, která je pro ně výhodná nebo koresponduje s vlastní morální povinností. Není proto velké překvapení, že se ne vždy novináři svědomitě drží pravdivé skutečnosti, ale snaží se událostem předcházet či je dokonce spoluutvářet. Časopisy podporující antisemitské názory v průběhu Dreyfusovy aféry byly například: *La Libre Parole*, *La Nouvelle France*, *L'Éclair*, *L'Écho de Paris*, *Le Petit Parisien*, *La Patrie*, *Le Galois*, *Le Jour*, *Le Petit Journal*, *La Croix*, *La Revue du Pèlerin* (19). Dalšími šířiteli antisemitských myšlenek byly také karikaturistické deníky: *La Caricatures*, *Le Charivari*, *L'Éclipse*, *Le Grelot*, *Le Journal Amusant*, *Le Pilon*, *Musée des Horreurs*, *Le Petit Caporal*, *Le Mercure de France*, *La Lune Rousse*, *Gil Blas illustré*, *La Libre Parole illustré*, *Le Canard Sauvage*, *Assiette au Beurre*, *La feuille*, *L'Endehors* (42). Naopak zastánci Dreyfuse se staly deníky: *L'Aurore*, *Les Droits de l'homme*, *La Fronde*, *Le Rappel*, *Le Figaro*, *Le Journal du peuple*, *Le Radical*, *Le Petite République*.

Důsledky Dreyfusovy aféry

Dreyfusova aféra sehrála v dějinách Francie důležitou roli, měla společenské a politické důsledky, přinesla také změnu postavení armády a potlačení antisemitských vln. V roce 1905 došlo k uzákonění antiklerikalismu neboli k oddělení římskokatolického náboženství od státu, jehož snahy započaly už v období osvícenství. V roce 1881 byla zákonem uvolněna cenzura, a toto osvobození tisku tak napomohlo zvýšit počet a také především vliv periodik a novin na veřejné mínění. Tisk tak udával tón celé aféry (8). Dále to byl přeliv preferencí

k levicovým stranám a zpopularizování demokratických hodnot. Dalším významným důsledkem bylo omezení vlivu francouzské armády. Vzrůstající antimilitarismus na počátku 20. století měl v pozdějších letech však nepříznivé důsledky, a to ve světových válkách (43).

5.3.4 Rituální vražda v Xantenu

V malém německém katolickém městě Xanten u břehu Rýna byly 29. června 1891 nalezeny ostatky pětiletého Johanna Hegmanna. Tělo chlapce bylo nalezeno s hlubokou ránou v oblasti krku a pouze s nepatrným množstvím krve v těle. Obviněn byl židovský řezník Adolf Buschhoff. Prvním, kdo židovského řezníka obvinil z rituální vraždy, byl místní katolický řezník. Začaly se šířit pomluvy a antisemitské názory, které navíc byly podpořeny místním lékařem a místním katolickým knězem, jenž shromáždili důkazy pro obvinění právě Židů. Židé, kteří se cítili v ohroženém postavení, požádali pruského ministra vnitra o přezkoumání případu nezaujatým kvalifikovaným policejním vyšetřovatelem. Ten však shledal důkazy o rituální vraždě za průkazné. Místní soudce ale naopak nashromážděné důkazy zavrhl pro jejich neprůkaznost. Odmítnutí důkazů a propuštění Buschhoffa zapříčinilo vlnu antisemitských nepokojů, a tak byl Buschhoff i se svojí rodinou opět zatčen. Okresní soud jej však v roce 1892 opět prohlásil za nevinného. Důsledkem druhého rozhodnutí bylo znesvěcení židovského hřbitova, vyplenění synagogy a v neposlední řadě to byla podpora antisemitských stran ve volbách (44).

5.3.5 Rituální vražda v Polné

Přestože je v roce 1867 vyhlášena ústava, jejíž součástí je Státní základní zákon o všeobecných právech státních občanů pro království a země zastoupené v říšské radě, který zaručuje plnou svobodu víry a svědomí, na českém území se rozvíjí jak moderní antisemitismus, tak také teorie židovského spiknutí (45). V období Velikonoc v roce 1899 se ve vesnici Polná nedaleko českého města Jihlava ztratila mladá dívka Anežka Hrůzová. O pár dní později bylo nalezeno její tělo v nedalekém lese se známkami násilné smrti. Na krku měla hlubokou řeznou ránu, a tak se okamžitě rozšířily domněnky o židovské rituální vraždě. I u tohoto případu dva místní lékaři potvrdili ztrátu značného množství krve, což obyvatele ještě více utvrdilo v jejich předpokladech. Bez konkrétních důkazů především na základě pověr a nedůvěryhodných svědectví, byl z vraždy Anežky Hrůzové obviněn

židovský 23letý tulák Leopold Hilsner. Nejprve byl odsouzen k trestu smrti, trest byl později císařem Františkem Josefem I. změněn na doživotní vězení. Hilsner byl nakonec v roce 1918 amnestován¹⁵, ve vězení tak strávil přibližně 20 let, avšak rehabilitace se nikdy nedočkal. Antisemitské předsudky byly využívány k antisemitské politické propagaci (23). Nejznámějším českým odpůrcem obvinění z rituální vraždy se stal Tomáš Garrigue Masaryk. Masaryk dokonce vydal brožuru *Nutnost revidovati proces polenský* (1899), řada jeho současníků jej nařkla z filosemitismu¹⁶ a čelil tak mnohým kampaním zaměřeným proti němu. Avšak Masaryk vnímal případ jako iracionální a postavený na nevědeckých závěrech (2).

„Že by rituelní vražda vyplývala z ducha náboženství židovského, to právě křesťan nesmí tvrdit; křesťan přejímá přece celý St. Zákon, a ten že by měl takového ducha? Ani v talmudu rituelní vražda se nehlásá. Není také žádné tajné sekty praktikující vraždu rituelní.“

Nutnost revidovati proces Polenský – Masaryk, 1899 (46)

I vznik samostatné Československé republiky v čele s prezidentem Masarykem doprovázela vlna antisemitismu a v různých oblastech docházelo k výtržnostem. Probíhaly četné demonstrace, drancování obchodů, v Holešově dokonce k rozsáhlému pogromu. Po osamostatnění se tak československá společnost chtěla vymezit vůči cizím skupinám (23). Stejně tak jako v případě Dreyfuse, Hilsnerova aféra vzbudila velký zájem veřejnosti a pronikala do žurnalistiky, ale také se stala bohatým zdrojem říkanek, písniček a dostala se i na pohlednice (2).

„Nekupujte u Židů cukr, kafe, mouku, zabili nám Anežku, modrookou holku“

pořekadlo z doby hilsneriády (47)

---

15 Amnestie – značí prominutí trestu zcela nebo zčásti a je udílené prezidentem republiky u některých trestných činů (75).

16 Filosemitismus – je odvozen od řeckého slova filein, které znamená mít rád. Termín představuje přehnaný zájem o Židy a způsob idealizace nereálné představy o Židech. Vlastnosti, které jsou přisouzeny Židům a antisemity kritizovány jsou naopak filosemity adorovány (2).

5.4 Situace francouzských Židů na počátku a v polovině 20. století

Opět se vracíme do Francie, kde antisemitské nálady ustaly sdílením zákopů a boj za vlast v první světové válce od roku 1914. Válka přinesla nejen uklidnění antisemitských nálad, navrácení Alsaska zpět Francii, ale především velké ztráty na životech, finanční vyčerpání a odklon lidí od náboženství. Německu navíc po první světové válce připadla povinnost splácet především Francii vysoké reparace. Celkově v německé společnosti vládla nespokojenost, a přestože Židé se aktivně podíleli na obraně země, byli opět podezříváni z odpovědnosti na výsledku války a jeho důsledcích, k moci byly tudíž voleny extremistické strany, které navíc slibovaly mimo jiné i rasovou čistotu. Silné antisemitské vlny opět zavládly v souvislosti s evropskou finanční krizí v 30. letech zapříčiněnou krachem na americké burze a vzestupem nacismu v Evropě (48). V Německu se moci chopila Národně-socialistická německá dělnická strana v čele s Adolfem Hitlerem a zahájila nacistickou propagandu za oživením ekonomické situace a konečným řešením židovské otázky, mezi něž přibrala nepohodlné skupiny ve společnosti - Romy, fyzicky a mentálně postižené, odboráře, komunisty, politické oponenty, vězně, homosexuály a jiné skupiny. V Hitlerově propagandě hrál antisemitismus důležitou roli, inspiroval se rasovými teoriemi, teorií spiknutí, nacionalistickou ideou či Nietzscheho pojmem „nadčlověk“. V roce 1925 Adolf Hitler napsal knihu *Mein Kampf* obsahující autobiografické prvky, a především nacistickou ideologii. Hitler začal prosazovat systematické vylučování a odstraňování Židů ze společnosti. V roce 1935 vešly v platnost Norimberské zákony, kodifikující postupnou a úplnou segregaci Židů a již v roce 1933 byl otevřen první koncentrační tábor v Dachau (16).

Při vypuknutí druhé světové války v roce 1939 se po zkušenostech z první světové války Francie snažila jít především diplomatickou cestou a vyhnout se válečnému konfliktu. V následujícím roce však Německo prolomilo francouzskou obranu a okupovalo především severní část Francie, jižní část byla ponechána správě francouzského prezidenta Phillippa Pétaina a vládě úřadující z města Vichy. Vláda ve Vichy spolupracovala s nacistickým režimem, vydala zákony vylučující Židy z veřejného života, včetně označení židovskou hvězdou a povinné registrace. Pierre Laval působil jako hlavní představitel této vlády a při nařízení o deportaci, převážně Židů bez francouzského občanství, podepisoval

transporty do Osvětimi včetně transportů židovských dětí (48). Za druhé světové války tak bylo ve Francii zřízeno několik sběrných táborů například: *Drancy, Vel' d'Hiv, Natzweiler, Gurs, Les Milles, Rivesaltes, St. Cyprien, Pithiviers, Beaune-la-Rolande, Besançon, Compiègne, Noe, Récébedou, Le Vernet, Argeles-sur-mer* (49). Celkový počet obětí nacistické likvidace Židů v polovině 20.století dosáhl přibližně 6 000 000, z toho počet obětí francouzských Židů čítal 90 000. Deportováno do koncentračních táborů bylo 73 850 Židů, z nichž přežilo 2 190 (48).

6 Instituce a legislativní ukotvení boje proti antisemitismu

“Všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovní v důstojnosti i právech. Jsou nadáni rozumem a svědomím a mají spolu jednat v duchu bratrství. “

Všeobecné deklarace lidských práv, Valné shromáždění OSN, 1948 (51)

Holocaust neboli šoa znamenal zlom nejen ve 20. století, ale pro celosvětovou historii. Přestože obětmi nebyli pouze Židé, v případě Židů se jednalo o úmysl totálního vyhlazení. Odlišnost od jiných genocid tkvěla v tom, že se nejednalo o získání majetku a dobytí území, ale o plánované vyhlazení celého národa na základě domnělé geneticky zakódované špatné povahy. V důsledku druhé světové války došlo k četným významným změnám ve společnosti, a to jak ve Francii, tak v Evropě a v celém světě. Státy začaly utvářet uskupení, v nichž Francie patřila mezi první členy, za účelem ochrany svobody a práv člověka a zachování míru. Když už se blížil konec druhé světové války, v roce 1945 se v San Francisku ve Spojených státech amerických sešlo 50 zástupců zemí na Konferenci Spojených národů, kteří vypracovali a následně 26. června 1945 podepsali Chartu OSN. Oficiální den vzniku OSN je však 24. října 1945 po ratifikování smlouvy také Čínou, Francií, Sovětským svazem, USA, Velkou Británií a dalšími. Cílem OSN je udržení míru, bezpečnosti a mezinárodní spolupráce (50).

Po konci války uzavřely 4 vítězné země, SSSR, USA, Anglie a Francie, v roce 1945 Dohodu o stíhání a potrestání válečných zločinců. Dohodou vzniklý Mezinárodní vojenský soudní tribunál zasedal v Norimberku od listopadu 1945 až do října 1946. Výsledkem procesů bylo odsouzení hlavních nacistických zločinců a nacistických organizací jako NSDAP, SS či gestapa (52). Norimberské procesy poté napomohly k vytvoření dalších významných dokumentů. Dále vznikaly různé organizace a unie a byly sepisovány mezinárodní smlouvy za účelem dodržování základních lidských a politických práv a občanských svobod. Ukotveny taky byly i zákony bojující proti rasismu, diskriminaci a xenofobii. OSN se zasloužila o vytvoření významného dokumentu, kterým je Všeobecná deklarace lidských práv, přijata 10. 12. 1948 na Valném shromáždění v New Yorku. Svým obsahem a významem se stala univerzálním měřítkem, podle něhož dnes určujeme, co je přípustné a co už naopak

není. Deklarace přiznává všem lidem rovnocenná práva a jistoty, které nejsou podmíněny státní příslušností, historickým obdobím či společenskou skupinou. Zajišťuje všem lidem nezcizitelná ekonomická, sociální, politická, kulturní i občanská práva nezávislá na barvě pleti, rase, etnické příslušnosti, pohlaví, věku, náboženském vyznání, handicapu ani sexuální orientaci (51).

Čl.2 „1 - Každý má všechna práva a všechny svobody, stanovené touto deklarací, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.“

Všeobecné deklarace lidských práv, OSN, Článek 2(1), 1948 (51)

Dále téhož roku v prosinci 1948 byla OSN vyhlášena Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia.

Čl.1 „Smluvní strany potvrzují, že genocidium, at' spáchané v míru nebo za války, je zločinem podle mezinárodního práva a zavazují se proto zabraňovati mu a trestati jej.“

Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia, OSN, Článek 1, 1948 (53)

O několik let později, v prosinci 1965, Valné shromáždění OSN přijalo Mezinárodní úmluvu o odstranění všech forem rasové diskriminace, v listopadu 1968 pak Úmluvu o nepromlčitelnosti válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, v roce 1981 Deklaraci o odstranění všech forem nesnášenlivosti a diskriminace založených na náboženství či víře (54).

Dalším významným dokumentem byly Ženevské úmluvy na ochranu obětí války (1949). V roce 1977 byly připojeny Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám. Stěžejní zásadou je, že v každé době musí být respektována lidská důstojnost a musí být učiněno vše, aby se předešlo či přinejmenším zmírnilo utrpení lidí, kteří na konfliktu přímo neparticipují a také těch, kteří onemocněli, byli zraněni či zajati (55).

Po roce 1945 se postupně jednotlivé země začaly spojovat ve větší celky za účelem života v míru a stabilitě po událostech druhé světové války. V roce 1949 byla v Londýně ustavena Rada Evropy, mezi jejíž členy patřily státy Belgie, Dánsko, Francie, Itálie, Lucembursko, Norsko, Švédsko, Nizozemsko, Irsko a Velká Británie. Jejím cílem bylo vytvoření společného demokratického prostoru a zaručení dodržování základních lidských práv a svobod. Rada Evropy se zasadila o vyhlášení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod v roce 1950 (56).

Dále se také jednalo o hospodářské a politické sjednocení evropských zemí ve společenství ESUO (Evropského společenství uhlí a oceli) platném od července 1952. Dalším stupněm pro upevňování vzájemných vztahů bylo v roce 1957 založení EHS (Evropské hospodářské společenství) a EUROATOM v roce 1958 (Evropské společenství atomové energie), jež vyústilo ve smlouvu o Evropské unii, která vstoupila v platnost v roce 1993 a v současnosti představuje spolupráci a spolurozhodování 27 členských států (57). V prosinci roku 2000 na zasedání Evropské unie v Nice byla vyhlášena Charta základních práv a svobod Evropské unie (58), která byla zpočátku brána jako nezávazná politická deklarace, avšak prostřednictvím Lisabonské smlouvy z roku 2007 se stala součástí primárního práva EU. V Chartě základních práv a svobod Evropské unie je uvedeno v článku 10. Kapitoly II zákonné opatření – Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání, v článku 21. Kapitoly III – Ochrana před diskriminací a v článku totožné kapitoly – Kulturní, náboženská a jazyková odlišnost (58). V červnu roku 2000 byly na úrovni EU dále přijaty 2 texty zákonných úprav pro boj proti diskriminaci – směrnice č. 2000/43/ES o rasové rovnosti a směrnice č. 2000/78/ES o rovnosti v zaměstnání (59)

6.1.1 Ústava Francie (La Constitution)

Ve Francii je nejdůležitějším platným právním dokumentem Ústava a Preambule ústavy z roku 1958, dalším platným dokumentem je Preambule Ústavy z roku 1946 a také Deklarace práv člověka a občana z roku 1789.

“Au lendemain de la victoire remportée par les peuples libres sur les régimes qui ont tenté d’asservir et de dégrader la personne humaine, le peuple français proclame à nouveau que

tout être humain, sans distinction de race, de religion ni de croyance, possède des droits inaliénables et sacrés. Il réaffirme solennellement les droits et les libertés de l'homme et du citoyen consacrés par la Déclaration des Droits de 1789 et les principes fondamentaux reconnus par les lois de la République.”

Préambule de la Constitution, 1946 (60)

6.1.2 Trestní zákoník ve Francii (Code pénal)

Za diskriminační rasistické, náboženské či jiné projevy se záměrem odstranění dané skupiny je vyměřen trest na základě trestního zákoníku v knize II Des crimes et délits contre les personnes s podtitulem Du génocide.

“Constitue un génocide le fait, en exécution d'un plan concerté tendant à la destruction totale ou partielle d'un groupe national, ethnique, racial ou religieux, ou d'un groupe déterminé à partir de tout autre critère arbitraire, de commettre ou de faire commettre, à l'encontre de membres de ce groupe, l'un des actes suivants:

- *atteinte volontaire à la vie;*
- *atteinte grave à l'intégrité physique ou psychique;*
- *soumission à des conditions d'existence de nature à entraîner la destruction totale ou partielle du groupe ;*
- *mesures visant à entraver les naissances;*
- *– transfert forcé d'enfants.*

Le génocide est puni de la réclusion criminelle à perpétuité.”

Loi n°2004-800, Code pénal, livre II, article 211-1, Du génocide (61)

6.1.3 Ústava ČR

Součástí ústavního pořádku České republiky je Listina základních práv a svobod, v hlavě I nalézáme zákonnou úpravu, která zaručuje základní práva a svobody všem lidem bez rozdílu (13).

6.1.4 Trestní zákoník ČR

V České republice nalézáme právní úpravu s bojem proti rasismu také v trestním zákoníku v hlavě X o Trestných činech proti pořádku ve věcech veřejných v paragrafu 355 Hanobení rasy, 356 Podněcování k nenávisti dále pak v hlavě XIII Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy v paragrafu 400–418.

“§ 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob

1 Kdo veřejně hanobí – a) některý národ, jeho jazyk, některou rasu nebo etnickou skupinu, nebo b) skupinu osob pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

2 Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a) nejméně se dvěma osobami, nebo b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem. “

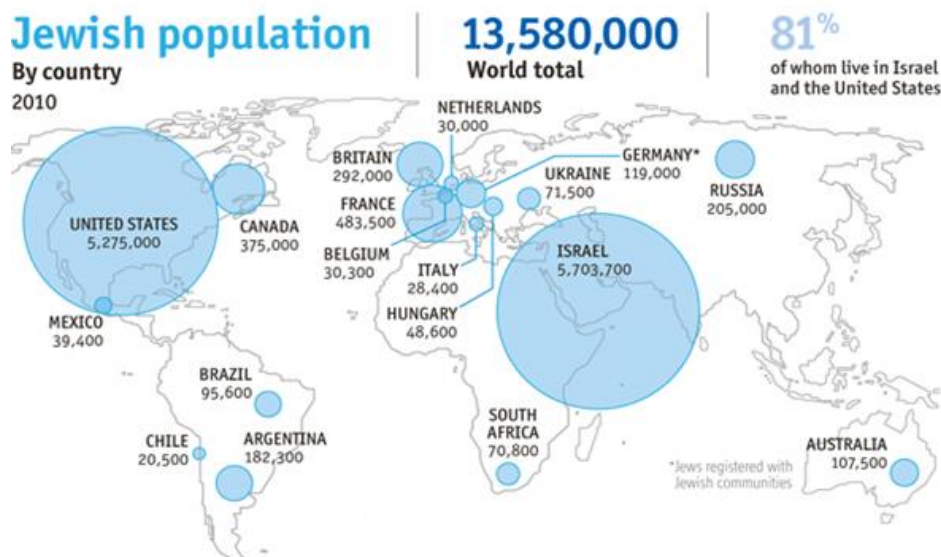
Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, Paragraf 355, Hanobení rasy (13)

Postupně také vznikaly organizace za účelem odškodnit oběti a rodiny jako je mezinárodní organizace Claims Conference (1951) a Nadační fond obětem holocaustu v České republice (2000). Dále to je kongres WJC (World Jewish Congress). Jedná se o mezinárodní organizaci založenou v roce 1936 v Ženevě sdružující židovské komunity a organizace přibližně ze 100 různých zemí. Od svých počátků se aktivně angažuje v početných kampaních s posláním prosazovat spravedlnost obětí holocaustu a jejich dědiců a zasazují se o ochranu památky holocaustu. Organizace také bojuje za práva Židů emigrovat do Izraele, či zůstat v dané zemi a svobodně praktikovat své náboženství (62). V neposlední řadě je to také aliance IHRA (International Holocaust Remembrance Alliance). Tato aliance byla založena Stockholmskou deklarací v roce 2000 a čítá 31 členských států a jak už samotný název napovídá, jedná se o uskupení, které se záníceně angažuje v ochraně pravdy o existenci holocaustu. Z morálního závazku vůči budoucím generacím vytváří materiály na podporu potřeb politických činitelů, škol, pedagogů a odborníků (63).

Pro přehled o aktuální společenské situaci bylo zřízeno monitorovací centrum EUMC (European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia) a jeho navazující unie FRA (European Union Agency for Fundamental Rights). Radou ministrů bylo v roce 1997 ve Vídni založeno Evropské monitorovací středisko pro rasismus a xenofobii se záměrem systematického studia rozsahu rasismu a xenofobie, sběru objektivních a spolehlivých dat, analýzy příčin tohoto chování a šíření osvědčených příkladů v boji proti nim. EUMC dala také vzniknout rozsáhlé informační síti s názvem RAXEN pro rychlejší a snadnější vypořádání se s rasismem. Na základě dohody zástupců členských států, kteří se smluvili na rozšíření střediska o odborné poradenství a pomoc členským státům vzniklo v roce 2007 uskupení pod jménem FRA se sídlem ve Vídni (64). Mezi francouzskými židovskými organizacemi pak můžeme najít nadaci OHR HANNA (Association Humanitaire de la communauté Juive de France) založenou v roce 1984, která poskytuje humanitární pomoc a pomáhá vdovám, které přišly o muže ve válce, distribuuje potraviny a podporuje rodiny v obtížných situacích (65). Dále je to také například rada CRIF (Conseil Représentatif des Institutions juives de France) založená 1944, která bojuje proti antisemitismu, připomíná památku šoa, bojuje za práva člověka a potvrzuje podporu Izraele (66).

Počet lidí hlásících se k určité víře se v některých případech zjišťuje pomocí procesu sčítání lidu, ale není tak ani vždy jisté, zda se všichni ke své víře či národnosti přihlásí. Dnes je však otázka ohledně náboženství v mnoha zemích včetně Francie zapovězena. Pro odhady se tedy spíše využívají počty registrovaných členů pod židovskou obcí či jinými institucemi. Přibližný počet Židů ve Francii činí 400 000 osob a světová židovská společnost čítá přibližně 50 milionů členů. Mezi největší centra židovských komunit pak řadíme USA,

Izrael (viz Obrázek 6) a poté i Francii, avšak v současné době, kdy zde panuje nový a muslimský antisemitismus, se zvyšují přesuny francouzských Židů do Izraele.

Obrázek 6: Židovská populace v roce 2010, *The Economist* (73)

I přesto, že jsou násilí namířené proti Židům, popírání holocaustu a jiné projevy antisemitismu vyhodnoceny jako protizákonné a také trestány trestním zákoníkem, setkáváme se i dnes s těmito přestupky a zločiny. A to nejen v České republice, ale hojně ve Francii, Německu a dalších evropských zemích.

Projevy antisemitismu dnešní doby v České republice

Výroční zpráva vydaná Federací židovských obcí České republiky obsahuje výčet projevů antisemitismu, které se udály na našem území v roce 2015, rozdělené do kategorií podle závažnosti a způsobu projevu (11).

- V kategorii fyzického útoku na osoby a majetek bylo v roce 2015 zaznamenáno 5 útoků na židovský majetek.
- V kategorii vyhrožování a obtěžování došlo v roce 2015 k 31 incidentům.
- Další kategorií jsou nenávistné projevy na internetu, do kterých zahrnujeme antisemitské články, obrázky a videa.

„Členka Židovské obce v Praze byla urážena kvůli svému židovskému původu. Bylo jí řečeno například toto: Všichni Židi, kteří přežili válku, by měli být také vyhlazeni v plynových komorách.“

incident z 10. 7. 2015 Praha (11)

Projevy antisemitismu dnešní doby ve Francii

Francie je jednou ze zemí, kde se momentálně vyostřuje islámský antisemitismus a Židé ve strachu volí možnost opustit Francii. Někteří však nemají dostatek financí a stěhují se tak alespoň do bezpečnějších oblastí. Synagogy jsou nepřetržitě střeženy vojáky, stejně tak židovské školy a kulturní centra. Mezi projevy antisemitismu ve Francii se objevují jak nenávistné graffiti na židovských domech, tak výhružky, fyzické útoky včetně teroristických akcí. Některé případy, kdy nedošlo ke zranění, nejsou již ani hlášeny ze strachu z odplaty. Zastoupení židovské komunity ve Francii se nyní odhaduje na 400 000 osob a jejich počet stále klesá z původních 500 000 osob (podle odhadů z roku 2000). Za poslední 4 roky přibližný počet zavražděných či zmrzačených muslimskými teroristy čítá 500 lidí. Politici se bojí vůbec mluvit o situaci jako o islámském antisemitismu, neboť s narůstajícím počtem obyvatel muslimské národnosti jsou ohroženy volební hlasy. Dokonce nové učebnice dějepisu obsahují poučku o zákazu kritiky islámu. Dále se v muslimských čtvrtích šíří antisemitské konspirační teorie jako jsou zfalšované *Protokoly sionských mudrců* a šíří tak radikální ideologie (67).

- Na počátku roku 2016 byl v Marseille zraněn 35letý učitel nosící jarmulku, značící židovskou víru. Pachatelem byl teprve 15letý mladík. Útočník učitele zranil na ruce a zádech mačetou, poté utekl a zbraň na místě zanechal, zanedlouho byl však dopaden (68).
- Ve Francii vlivem islamizace narůstají útoky ze strany muslimských příslušníků. V roce 2017 židovská rodina obdržela dopis obsahující výhružku s přiloženou kulkou ze zbraně (69).
- Nedávným případem, který se odehrál 23. 3. 2018 a který oťrásl Francií, byla násilná vražda Židovky Mireille Knollové (85) kvůli její víře, která jako dítě vyvázla z transportu z Vél d'Hiv do vyhlazovacího tábora Osvětim (70).

7 Závěr

Práce Antisemitismus a antijudaismus ve Francii na přelomu 19. a 20. století v kontextu evropského myšlení se zabývala podstatou židovské identity, její vyděleností, obtížnou integrací a asimilací, důvody a projevy nenávisti, které se vůči této společnosti vytvářely, dále poukázala na důležité milníky včetně nálad veřejnosti a veřejně angažovaných osobností. Pozornost byla zaměřena také na významné případy antisemitismu jak ve Francii – Dreyfusova aféra, tak na obdobné případy v dalších zemích evropského kontinentu – Hilsnerova aféra či aféra v Xantenu. V závěrečné části byla shrnuta mezinárodní opatření a státní právní opatření potírající antisemitismus, která vznikla za účelem zpětné nápravy a prevence pochybení v jednotlivých státech v polovině 20. století.

V práci se podařilo zaznamenat nejen historické události spojené s protižidovskou nenávistí, motivovanou náboženskými postoji křesťanů či muslimů, dále ekonomicko-politickými důvody, ale také celkový obraz atmosféry panující v souvislosti se soužitím různých kultur v heterogenní společnosti. Je zde zachycen rozmach a vliv dobových médií a populární karikaturní tvorba, která má ve Francii i ve zbytku Evropy bohatou historii. Dále ve spojení s daným tématem jsou zmíněny některé významné osobnosti, jako jsou Napoleon I. či Tomáš Garrigue Masaryk a také osobnosti z literárního prostředí jako Émile Zola, Édouard Drumont a jejich dobová svědectví.

Práce tak představuje souhrnný přehled a vhodný materiál pro seznámení se s fenoménem antisemitismu a protižidovským náladami, které v Evropě panovaly na přelomu 19. a 20. století a doznívají dodnes. Podrobněji se text zabývá Dreyfusovou aférou a podobnými případy jako Hilsnerova aféra na českém území či domnělá rituální vražda v německém Xantenu. Jednalo se o procesy, kdy se veřejnost chytla myšlenky, že za zločinem stojí právě Žid a pro podpoření této ideje využila již existující antisemitskou pověru. Údajní viníci byli po několika letech omilostněni – Hilsner či zcela rehabilitováni – Dreyfus. Významný podíl na těchto aférách měla veřejnost, v níž panovaly vášnivé antisemitské nálady vycházející z již překonaných náboženských pověr a vlivný tisk, který

manipuloval veřejným míněním. Následně jsou v práci uvedeny právní normy z trestních zákoníků a ústav České republiky a Francie a také přehled nově vzniklých organizací na ochranu lidských práv a některých mezinárodních židovských institucí vzniklých jako poučení, které jsme si všichni z dějin odnesli.

V současné době se antisemitismus stává opět velmi aktuálním problémem, a to nejen ve Francii, ale i v jiných státech Evropy. Ve Francii se objevují časté protižidovské projevy jako výhrůžky či dokonce násilné fyzické či teroristické útoky, mnoho Židů se tak ze strachu stěhuje do Izraele a jiných zemí.

Vzhledem k problematice antisemitismu a obsáhlosti daného fenoménu nebylo možné v souvislosti s omezeným rozsahem práce zcela vyčerpat dané téma a je tak možné na práci navázat. S postupným prohlubováním znalostí a přehledu o dané problematice, vyvstávala nová zajímavá témata, kterých se práce dotkla a která by bylo možné dále hlouběji prozkoumat a rozpracovat. Příkladem je historie francouzské karikatury, analýza židovských postav v literárních produkcích napříč uměleckými směry, historie dynastie Rotschildů, studie k významným francouzským osobnostem židovského původu, srovnávací analýza antisemitismu ve Spojených státech, Francii a Rusku nebo také vliv médií na určování nálad veřejnosti v současné Francii.

8 Résumé

Mon mémoire de licence *L'antisémitisme et l'antijudaïsme au tournant des XIXe et XXe siècles dans le contexte de la pensée européenne* traite de l'exploration et l'illustration de l'atmosphère hostile envers les Juifs dans les pays européens à travers les siècles, puis, d'une série d'affaires importantes ayant eu lieu en France et des affaires européennes au tournant des XIXe et XXe siècles, lors du régime de la Troisième République et, enfin de la constitution du cadre juridique après la Seconde Guerre mondiale.

Au fur et à mesure des peuplements de diverses sociétés, les gens entraient en contact. Les sociétés ont créé leurs cultures uniques. L'unicité des cultures cimentait leurs membres et en même temps, une culture se différenciait des autres. L'une des sociétés qui s'est progressivement séparée des autres était la société juive. Les Juifs avec leurs spécificités culturelles sont une culture particulière non seulement en apparence comme l'habillement ou la couleur de la peau mais aussi dans un domaine spirituel en ce qui concerne la foi, la langue, les valeurs morales et la vision du monde. Après la destruction du second Temple à Jérusalem, les Juifs ont quitté leur pays d'origine et ils se sont éparpillés en Europe et dans le monde entier. Même si les Juifs se sont installés à travers le monde, ils ont créé des petites communautés qu'ils ont maintenues obstinément avec leur propre culture juive et leur relation avec Jérusalem. En Europe christianisée, le mode de vie des communautés juives et la différence de la foi ont provoqué une certaine méfiance et une inquiétude. Tout en étant mal assimilés et intégrés, ils sont devenus une cible de la frustration, des « boucs émissaires ». Beaucoup de préjugés étaient inventés et diffusés, les Juifs étaient limités par des restrictions, ils devaient porter des marques stigmatisantes et ils étaient des victimes de nombreux pogromes. Les arguments de justification changent à travers le temps et avec un changement de la société. On distingue plusieurs formes de la haine antisémite avec leurs raisons spécifiques : l'antisémitisme préchrétien, l'antijudaïsme chrétien et arabe, l'antisémitisme musulman, l'antisémitisme de race, l'antisémitisme moderne, l'antisionisme, le nouvel antisémitisme et l'antisémitisme sans Juifs. Dans mon mémoire de licence, j'ai essayé d'illustrer quelques événements historiques qui ont marqué l'histoire des Juifs et surtout l'atmosphère en France par rapport aux Juifs à travers le temps.

La partie essentielle comprendra alors les affaires les plus célèbres du tournant des XIXe et XXe siècles qui à cette époque ont attiré l'intérêt et l'engagement du public. On pourrait citer comme exemple l'affaire Dreyfus, un conflit social et politique de la Troisième République. Alfred Dreyfus, un officier français d'origine alsacienne et de confession juive, a été accusé d'espionnage pour l'Empire allemand. Cette accusation a été une conspiration judiciaire et peu à peu la vérité remontait à la surface. Émile Zola, un écrivain et journaliste a publié une lettre intitulée *J'accuse* dans le journal *L'Aurore*, où il critiquait ce procès juridique qui avait plutôt des motivations antisémites que la *quête de la vérité*. Cette publication a causé un bouleversement de la société française et elle l'a divisée en deux camps opposés, les « dreyfusards » et les « antidreyfusards ». Dans cet événement, se sont engagés des personnalités importantes des rangs d'intelligence, de la politique et des artistes. À la suite de l'affaire, Alfred Dreyfus a été réhabilité définitivement et il a pris part à l'armée pendant la Première Guerre mondiale. Cette affaire avait des conséquences politiques et militaires et surtout, elle a montré le boom et l'influence des médias. En Europe, il existait aussi des affaires très similaires comme par exemple une affaire de Hilsner en Bohême et une affaire qui a eu lieu à Xanten, cette petite ville en Allemagne.

La partie finale traite des conséquences de la Seconde Guerre mondiale. Depuis l'époque de cette situation extrême, la France, l'Europe et le monde entier ont tiré les leçons : que nous ne devrions jamais permettre la répétition de tels événements. C'était une idée unificatrice qui a donné naissance des organisations pour la consolidation de la paix, des institutions luttant contre l'antisémitisme, la xénophobie et le racisme, des lois répressives de l'État aussi bien que des contrats internationaux. La question de l'antisémitisme est toujours actuelle surtout en France et dans les pays européens, c'est ce qu'on illustre sur les exemples et les nouvelles les plus actuelles. Cela nous offre également d'autres possibilités pour un nouvel élargissement de travail. Pour conclure, c'est évident que l'antisémitisme accompagne l'histoire européenne et surtout leurs victimes, les Juifs, et chaque société devait, doit et devra affronter ce problème. Ce problème n'est pas simple à résoudre mais maintenant c'est à nous d'être actifs.

9 Seznam použitých informačních zdrojů

1. **Ústav pro jazyk český, Akademie věd České republiky.** Velká písmena – jména živých bytostí a přídavná jména od nich odvozená. *Internetová jazyková příručka*. [Online] ÚJČ AV ČR, 2018. [Citace: 15. Duben 2018] <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=181>.
2. **Budil, Ivo a kol.** *Encyklopedie dějin antisemitismu*. Plzeň : Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni, 2013. ISBN 978-80-261-0205-2.
3. **Buryánek, Jan.** *Interkulturní vzdělávání. Příručka nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha : Člověk v tísni, Nakl. Lidové noviny, 2002.
4. **Spolok svätého Vojtěcha.** *Sväté písmo Starého i Nového zákona*. Trnava : Vojtěch, spol. s. r. o., 2007. ISBN 978-80-7162-683-1.
5. **Mayer, rabin Daniel.** Av – půst a naděje. *Izrael a Blízký východ | Eretz.cz*. [Online] 31. Červenec 2017. [Citace: 15. duben 2018] <http://eretz.cz/2017/07/9-av-pust-a-nadeje/>.
6. **Peterová, Zuzana.** Židé, dějiny a kultura; Holocaust, antisemitismus a Stát Izrael. *Seminář*. Praha : Židovské muzeum v Praze, OVK, 2018.
7. **Glacová, Denisa.** Židé, dějiny a kultura; Holocaust, antisemitismus a Stát Izrael. *Seminář*. Praha : Židovské muzeum v Praze, OVK, 2018.
8. **Mccafrey, Melissa.** Printer's Archive for the Official Program of the Democratic National Convention of 1936. [Citace: 15. Duben 2018] *Politics - Recto/Verso*. [Online] 2016. <http://rectoversoblog.com/category/politics-2/>.
9. **Deutsch, Gotthard a Friedenberg, A.M.** Drumont, Edouard Adolphe. *Jewish Encyclopedia*. [Online] 2011. [Citace: 15. Duben 2018] <http://www.jewishencyclopedia.com/articles/5336-drumont-edouard-adolphe>.
10. **Drumont, Édouard.** *La France juive : essai d'histoire contemporaine*. Paris : C. Marpon et F. Flammarion, 1886. [Citace: 15. Duben 2018] <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k82371f/f1.image>

11. **Federace židovských obcí v České republice.** Výroční zpráva o projevech antisemitismu v české republice za rok 2015. *Federace židovských obcí v ČR.* [Online] 2016. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.fzo.cz/wp-content/uploads/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD-zpr%C3%A1va-o-projevech-antisemitismu-v-%C4%8Cesk%C3%A9-republice-za-rok-2015.pdf>.
12. **Berg, Raffi.** The fight against Holocaust denial. *BBC News.* [Online] 14. Duben 2005. [Citace: 15. Leden 2018] <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4436275.stm>.
13. **Moštěk, Marcel.** Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy. *Trestní zákoník.cz.* [Online] 2018. [Citace: 15. Leden 2018] <http://www.trestnizakonik.cz/>.
14. **Secrétariat général du gouvernement.** Article 24 bis. *Legifrance le service public de la diffusion du droit.* [Online] 26. Leden 2017. [Citace: 5. Leden 2018] <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexteArticle.do?idArticle=LEGIARTI000006419717&cidTexte=LEGITEXT000006070722>.
15. **Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz.** *German Criminal Code.* [Online] 2013. [Citace: 15. Duben 2018] http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1246.
16. **Laqueur, Walter.** *Měnicí se tvář antisemitismu: od starověku do dnešních dnů.* Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN 978-80-7106-927-0.
17. **Martin, Bernd a Schulin, Ernst.** *Židovská menšina v dějinách.* Olomouc : Votobia, 1997. ISBN 80-7198-311-0.
18. **Arendt, Hannah.** *Původ totalitarismu I-III.* Praha : Oikoymenh, 1996. ISBN 80-86005-13-5.
19. **Messadié, Gerald.** *Obecné dějiny antisemitismu: od starověku po dvacáté století.* Praha : Práh, 2000. ISBN 80-7252-038-5.
20. **Loewenstein, Bedřich.** *Antisemitismus v posttotalitní Evropě : Sborník z Mezinárodního semináře o antisemitismu v posttotalitní Evropě Motivy antisemitismu.* Praha : Nakladatelství Franze Kafky, 1993. stránky 19-25. ISBN 80-9014-56-0-4.

21. **Kokaisl, Petr.** *Geografie náboženství*. Praha : Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2009. ISBN 978-80-2131-935-6.
22. **Warraq, Ibn.** Islámský antisemitismus. *Eurabia.cz*. [Online] Český portál, o.p.s., 6. Červen 2008. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.eurabia.cz/Articles/2030-islamsky-antisemitismus.aspx>.
23. **Frankl, Michal a Jenšovská, Julie.** *Naši nebo cizí? Židé v českém 20. století*. Praha : Židovské muzeum v Praze - Institut Tereziánské iniciativy, 2013. ISBN 978-80-87366-28-8.
24. **Šimková, Jana, Šindelka, Jakub a Preissová Krejčí, Andrea.** Kulturní antropologie, Vznik a rozvoj rasových teorií. *Katedra sociologie a andragogiky*. [Online] 2009. [Citace: 15. Duben 2018] https://ksoc.upol.cz/fileadmin/ksa/kulturni-antropologie/frvs/7_vzn.pdf.
25. **Institut Tereziánské iniciativy a kol.,** Projekt holocaust.cz. *holocaust.cz*. [Online] 11. Duben 2018. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.holocaust.cz/>.
26. **Pavlát, Leo.** Prezident Masaryk patřil k velkým zastáncům sionismu. *Židovská obec Brno*. [Online] 14. Duben 2017. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.zob.cz/2017/04/14/prezident-masaryk-patril-k-velkym-zastancum-sionismu/>.
27. **ČT 24.** Dva státy Palestina a Izrael měly existovat už v roce 1948. *ceskatelevize.cz*. [Online] Česká televize, 23. Září 2011. [Citace: 15. Duben 2018] <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1241501-dva-staty-palestina-a-izrael-mely-existovat-uz-v-roce-1948>.
28. **ECHO24, ČTK.** Trump uznal Jeruzalém jako hlavní město Izraele. Palestinci vyšli do ulic. *Echo24.cz*. [Online] Echo Media, a.s., 6. Prosinec 2017. [Citace: 15. Duben 2018] <https://echo24.cz/a/SJhPZ/trump-uznal-jeruzalem-jako-hlavni-mesto-izraele-palestinci-vysli-do-ulic>.
29. **Larousse.** Louis XIV. *Larousse.fr*. [Online] [Citace: 15. Duben 2018] http://www.larousse.fr/encyclopedia/personnage/Louis_XIV/130427.
30. **Rozkošná.** Židé, dějiny a kultura; Holocaust, antisemitismus a Stát Izrael. *Seminář*. Praha : Židovské muzeum v Praze, OVK, 2018.

31. **Constituante, Assemblée.** *La Déclaration des droits de l'homme et du citoyen* . 1789.
[Citace: 15. Duben 2018] <https://www.legifrance.gouv.fr/Droit-francais/Constitution/Declaration-des-Droits-de-l-Homme-et-du-Citoyen-de-1789>
32. **Neher-Bernheim, Rina.** Les Juifs en France. *Le site du Judaïsme d'Alsace et de Lorraine.* [Online] [Citace: 15. Duben 2018] <http://judaisme.sdv.fr/histoire/historiq/consisto/rneher.htm>.
33. **Duby, Georges.** *Dějiny Francie od počátků po současnost.* Praha : Kosmas, 2003. ISBN 80-7184-514-0.
34. **Brustein, William a Roberts, Louisa.** *The Socialism of Fools? : Leftist Origins of Modern Anti-Semitism.* New York : Cambridge University Press, 2015. ISBN 978-0-521-87085-6.
35. **Masson et Cie.** *Turpin, inventeur de la mélinite.* Paris : La Nature, 1927. [Citace: 4. Duben 2018] <http://cnum.cnam.fr/redir?4KY28.112>
36. **Guillemin, Henri.** *Émile Zola, J'accuse...! La Vérité en marche.* 1988. ISBN 2-87027-263-4.
37. **Reinharz, Jehuda.** *Living with antisemitism: modern Jewish responses.* Hanover and London : University Press of New England, 1987. 0-87451-388-x.
38. **Huf, Hans-Christian.** *Quo vadis: osudové hodiny lidstva.* Praha : Knižní klub, 1999. ISBN 80-242-0075-9.
39. **Dreyfus, Mathieu.** *Dreyfusova aféra, jak jsem ji zažil.* [překl.] Eva Musilová. Praha : Odeon, 1984.
40. *J'accuse.* **Zola, Émile.** č. 87, Paris : L'Aurore, 13. Leden 1898. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.britannica.com/media/full/298672/159796>
41. **Contat, Michel.** "Ils liront dans mon âme. Les écrivains face à Dreyfus", d'Etienne Barilier : "Nous fussions morts pour Dreyfus". *Le Monde.* [Online] 2008. [Citace: 15. Duben 2018] http://www.lemonde.fr/livres/article/2008/11/06/ils-liront-dans-mon-ame-les-ecrivains-face-a-dreyfus-d-etienne-barilier_1115487_3260.html.

42. **Kotek, Joël.** Qu'est-ce qu'une caricature antisémite ? Essai d'explication historique et politique. *ISGAP*. [Online] The Institute for the Study of Global Antisemitism and Policy, 16. Zář 2016. [Citace: 15. Duben 2018] <https://isgap.org/flashpoint/quest-ce-quune-caricature-antisemite-essai-dexplication-historique-et-politique/>.
43. **Informační centrum vlády České republiky.** Dreyfusova aféra. *icv.vlada.cz*. [Online] 10. Říjen 2009. [Citace: 15. Duben 2018] <https://icv.vlada.cz/cz/tema/dreyfusova-afera-62524/tmplid-560/>.
44. **Smith, Helmut Walser.** Xanten Ritual Murder. [Online] 5. Květen 2015. [Citace: 15. Duben 2018] <http://www.worldhistory.biz/sundries/41470-xanten-ritual-murder-1891-1892.html>.
45. **Říšská rada.** *Prosincová ústava*. Vídeň : autor neznámý, 1867. [Citace: 15. Duben 2018] https://is.muni.cz/el/1422/jaro2015/MP201Zk/um/web/doc/19-stoleti/Prosincova_ustava_1867.pdf
46. **Masaryk, Tomáš Garrigue.** *Nutnost revidovati proces Polenský*. 4. Vydání. Praha : Čas, 1899.
47. **ČT 24.** Nekupujte u Židů cukr, kafe, mouku .... *ceskatelevize.cz*. [Online] Česká televize, 14. Únor 2012. [Citace: 15. Duben 2018] <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1191210-nekupujte-u-zidu-cukr-kafe-mouku>.
48. **Štěpková, Tereza.** Holocaust ve Francii. [Online] *holocaust.cz*, 26. Zář 2011. [Citace: 13. Duben 2018] <https://www.holocaust.cz/dejiny/holocaust-v-evropskych-zemich/holocaust-ve-francii/>.
49. **Vashem Yad - The World Holocaust Remembrance Center.** The Holocaust in France Concentration Camps in France. *Yad Vashem.org*. [Online] 2018. [Citace: 15. Duben 2018] <http://www.yadvashem.org/yv/en/holocaust/france/camps.asp>.
50. **Informační centrum OSN.** Historie. *osn.cz*. [Online] Informační centrum OSN. [Citace: 15. Duben 2018] <http://www.osn.cz/osn/historie/>.
51. **OSN.** *Všeobecná deklarace lidských práv*. 2015. [Citace: 10. Duben 2018] http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf

52. **Bucherová, Petra.** Norimberský proces. *dějepis.com*. [Online] 2006. [Citace: 15. Duben 2018] <http://www.dejepis.com/norimbersky-proces/>.
53. **OSN.** *Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia*. 2006. [Citace: 15. Duben 2018] <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-genocida.pdf>
54. **Valné shromáždění OSN.** *Deklarace o odstranění všech forem nesnášenlivosti a diskriminace založených na náboženství či víře*. New York : Valné shromáždění OSN, 1981. [Citace: 15. Duben 2018] <http://www.helcom.cz/cs/deklarace-o-odstraneni-vsech-forem-nesnasenlivosti-a-diskriminace-zalozenych-na-nabozenstvi-ci-vire/>
55. **Jukl, Marek.** *Ženevské úmluvy a dodatkové protokoly (Stručný přehled)*. 2. Praha : Český červený kříž, 2005. ISBN 80-254-1792-1.
56. **Evropy, Rada.** *Radaevropy.cz*. [Online] 2015. [Citace: 15. duben 2018] <http://www.radaevropy.cz/>.
57. **Evropa2045.** Vývoj EU. *evropa2045.cz*. [Online] Generation Europe, o.s. [Citace: 16. Duben 2018] <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=6&tema=56>.
58. **Evropská unie.** Listina základních práv Evropské unie. *Euroskop.cz*. [Online] 2000. [Citace: 15. Duben 2018] www.euroskop.cz/gallery/6/2090-charta_zakladnich_prav_1.pdf.
59. **Forejtová, Monika.** Antidiskriminační opatření v EU. [Online] Právní prostor, 24. Duben 2014. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.pravniprostor.cz/clanky/mezinarodni-a-evropske-pravo/antidiskriminacni-opatreni-v-eu>.
60. **Le Gouvernement.** *Constitution de la République française*. Paris : autor neznámý, 1958. [Citace: 15. Duben 2018] <http://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/constitution.asp#preambule>
61. **Le gouvernement.** Code pénal. *Légifrance.gouv.fr*. [Online] 2018. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20180222>.
62. **Jewish communities and organizations.** World Jewish Congress. [Online] 2018. [Citace: 15. Duben 2018] <http://www.worldjewishcongress.org/en/about>.

63. **Persson, Göran.** Stockholm Declaration. *IHRA*. [Online] 2000. [Citace: 1. Duben 2018] <https://holocaustremembrance.com/stockholm-declaration>.
64. **Agentura Evropské unie pro základní práva.** *Činnost Evropského střediska pro sledování rasismu a xenofobie v roce 2006*. Budapešť : autor neznámý, 2007. ISBN 978-92-9192-154-6.
65. **Ohrhanna.org.** OHR- HANNA- Association Humanitaire de la communauté de France. *Ohrhanna.org*. [Online] 2018. [Citace: 16. Duben 2018] http://www.ohrhanna.org/templates/articlecco_cdo/aid/1087550/jewish/OHR-HANNA.htm.
66. **Akadem.** Les institutions juives de France. *Akadem.org*. [Online] 2007. [Citace: 16. Duben 2018] <http://akadem.org/medias/documents/Institutions-juives-2.pdf>.
67. **Millière, Guy.** Islamic Anti-Semitism in France: Toward Ethnic Cleansing. *Gatestone Institute*. [Online] Gatestone Institute, 16. Únor 2018. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.gatestoneinstitute.org/11903/france-islam-antisemitism>.
68. **France Ouest.** Marseille. Un homme de confession juive attaqué à la machette. *Ouest France*. [Online] 11. Leden 2016. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.ouest-france.fr/provence-alpes-cote-dazur/marseille-13000/marseille-un-homme-de-confession-juive-attaque-la-machette-3963663>.
69. **Jewish People Policy Institute .** Antisemitisme en Île-de-France : de nombreuses familles juives quittent la Seine-Saint-Denis. *Europe 1*. [Online] 10. Leden 2018. [Citace: 16. Duben 2018] <http://www.europe1.fr/societe/antisemitisme-en-ile-de-france-de-nombreuses-familles-juives-quittent-la-seine-saint-denis-3542078>.
70. **Radačičová, Simone.** Židé se ve Francii necítí v bezpečí. Kvůli antisemitismu stále častěji odcházejí do ciziny. *ihned.cz*. [Online] Hospodářské noviny, 3. Duben 2018. [Citace: 15. Duben 2018] <https://archiv.ihned.cz/c1-66096410-zide-se-ve-francii-neciti-v-bezpeci-odchazeji-do-ciziny>.
71. **Doizy, Guillaume.** Édouard Drumont et La Libre parole illustrée : la caricature, figure majeure du discours antisémite ? *Cahiers d'histoire. Revue d'histoire critique*. [Online] 2017. [Citace: 15. Duben 2018] <https://journals.openedition.org/chrhc/5917>.

72. **Polná Klub za historickou Polnou.** pohlednice- rituální vražda v Polné. *Případ Leopolda Hilsnera*. [Online] Polná Klub za historickou Polnou, 2. Únor 2009. [Citace: 16. Duben 2018] <http://www.kzhp.cz/galerie/pripad-leopolda-hilsnera2008-02-02>.
73. **The Economist.** Mapping Judaism. *The Economist*. [Online] The Economist Newspaper, 2010. [Citace: 16. Duben 2018] <https://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2012/07/daily-chart-16>.
74. **Benito, José Ingacio Martín.** Minorías religiosas en la España medieval. *Historia desde Benavente*. [Online] 17. Leden 2018. [Citace: 16. Duben 2018] <http://historiadesdebenavente.blogspot.cz/2018/01/minorias-religiosas-en-la-espana.html>.
75. **EPRAVO.CZ.** Amnestie a milost a jejich formy. *EPRAVO.CZ*. [Online] 9. Září 2001. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.epravo.cz/top/clanky/amnestie-a-milost-a-jejich-formy-14774.html>.
76. **Faltejsková, Kateřina.** Vliv židovské diaspory v USA na americkou zahraniční politiku vůči izraelsko-palestinskému konfliktu. *Válka.cz*. [Online] 17. Listopad 2012. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.valka.cz/14768-Vliv-zidovske-diaspory-v-USA-na-americkou-zahranicni-politiku-vuci-izraelsko-palestinskemu-konfliktu>.
77. **Běliková, Barbora.** Xenofobie a rasismus. *Národní informační centrum pro mládež*. [Online] 26. Únor 2018. [Citace: 15. Duben 2018] <http://www.nicm.cz/xenofobie-a-rasismus-charakteristika>.
78. **Kirzane, Rabbi Daniel.** Understanding Biblical Sacrifice (Korbanot). *My Jewish Learning*. [Online] 2018. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.myjewishlearning.com/article/understanding-biblical-sacrifice-korbanot/>.
79. **Kohoutek, Roudolf.** Pojem gójové. *Slovník cizích slov*. [Online] 2018. [Citace: 15. Duben 2018] <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/gojove>.
80. **Šurman, Jiří.** Ostrovy spásy a galejnická historie. *Las Cumbres*. [Online] 5. Listopad 2008. [Citace: 15. Duben 2018] <https://www.cumbres.cz/exp/francouzsko-guyana/ostrovy-spasy/>.
81. **Plhánková, Alena.** *Dějiny psychologie*. Praha : Grada, 2006. ISBN 80-247-0871-x.

10 Seznam obrázků

Obrázek 1: Ortodoxnost židovských komunit k písmu	16
Obrázek 2: Zobrazení lichvy na miniatuře z 13. století (74).....	17
Obrázek 3: Pohlednice z 1899, znázornění rituální vraždy v Polné (72)	18
Obrázek 4: Karikatura Žida v deníku La Libre Parole (71)	20
Obrázek 5: Otevřený dopis prezidentovy Émila Zoly v deníku L'Aurore (40).....	41
Obrázek 6: Židovská populace v roce 2010, The Economist (73)	54